

ลวรรค, สมเด็จพระนเรศวรมหาราชบุตรโตครองราชสมบัติ, พระมหา  
 อุปราชาภิกษุมาได้กระทำศพพระที่นั่งแก้วด้วยกับคองช้าง แล้วทัพกรุง  
 เทพพระมหานครด้วยย้ายออกไปเมืองมะริด, เมืองทวายห้วยแก้ว,  
 อันหมื่นราช ปรบัถ์ ทจเรารอด้วยด้วยกรุง พระมหานครด้วยย้ายมา,  
 ดุหนึ่งผู้มิดชาติอันจะเข้าไปคือสักดาเดช พระยาดังทราช. ถ้ามี  
 ฉะนั้น, ดุหนึ่งโถมชาติสักกันสักอันเข้าไปรือเปิดเพลิง, มีแต่  
 จะพินาศนิบหายลงทุกที. บัดนี้เตาพิเคราะห์ดูพระเจ้าหงส์ด้วยพระ  
 มหาอุปราชาราชบุตร เหมือนหนึ่งพระกรเบองขวาขาดแล้ว. สมเด็จพระ  
 พระนเรศวรเป็นเจ้า, กับสมเด็จพระอนุชาธิราชเจ้า, ซึ่งพระภักดี  
 เคารนุภาพยังทวชน, ดุพระทนต์กตถอยห้วยเห็นอากาศอัน  
 ปราดจากเมฆ, วนเมื่อเพลาเที่ยงแสงวันมมแตกตามไป, ที่ไหน  
 กรุงหงส์ด้วยพระทนต์ จ้าเราจะไปเยือนอันมถวยเครื่อง  
 ราชบรรณาการพวงพระเศียรเศียรภาพ, จึงจะพินัยอันคราย. แด่น  
 ทาพระยาดวงทองปองได้พวงราชบนชาคมมีความยินดี, ดุหนึ่งมณฑก  
 ชาติอันพ้นจากปากอศรพิศ. พระเจ้าเชียงใหม่จึงแต่งถักถักพระ  
 ราชดำเนิน, ให้นันทพย, กับแฉ่นหนึ่งถือแฉ่นทองจำทูนพระราช  
 ดำเนิน. คู่มือเครื่องราชบรรณาการมาโดยด่านเมืองตาก. พระยา  
 กำแพงเพชรก็แต่งขุนหมื่น กรมการ คู่มือมาถ่งพระ นครด้วย  
 อคมหาเสนาธิบดีจึงกราบทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทงต้องพระองค์,  
 ดุได้คอกณะพระที่นั่งมณฑลพิศ, พร้อมด้วยหมื่นขุนภัยสมุหนมณ  
 กักราชปโรหิตาโหราจารย์, เมื่อพระบาททรงลงมาถักถักดวงตรา  
 กร รายรอบพระรัตนกรเทวบุตร, จึงดาหัดตั้งให้เบกทูตานุทูต

เช้าเมื่อ พระสรีภรปราชยานในตักถันพระราชดำذنนั้นว่า, พระเจ้า  
 เชียงใหม่เป็นอิสราธิบดีในมหาประเทศ, ขอให้นมอันมดโรคมถวยา  
 จันทนประนามมาแทบ พระบาท ยุคด ส้มเค็ด พระพุทธเจ้าหยู่หัว ทั้งสอง  
 พระองค์, ด้วยข้าพระบาทแต่ก่อนขัดพระราชาอาญาเป็นอิสราธิบดีใน  
 รามันประเทศมิได้, อาดยกพยหะโยชามากระทำจาดจาดแก่กรุงพระมหา  
 นครสร้อยยุชยาเป็นหลายครั้ง, ให้เคองไคเบองบาทบงกด์มาด, ขอ  
 พระองค์จงชงพระกรรณภาพ บดินชาพระบาทจะขอพระราชกร็ดดา  
 เตชานุภาพอนิหารบรมปกเกล้าเกล้า, ดุจหนึ่งปริมณฑลพระมหา  
 โพรห์ ถ้าพระองค์จะดัดดยกพยหะโยชาทัพไปแห่งไค, จะขออาสาโดย  
 สดัดงานพระราชสงครามกว่าจะสิ้นกำลัง. ข้าพระองค์ให้นันทพย,  
 กับแสนหนึ่งร้อย, แล่นหดวงจำทูนพระราชดำذنเช่นเครื่องมรดราช  
 บรรณาการลงมาเจริญทางพระราชไมตรี. ส้มเค็ดพระพุทธเจ้าหยู่หัว  
 ไคซังฟ้ง, ชงพระโสมนัส, จมพระราชปัดสนการปราชัยแก่ทาด  
 นุฑดามันดแล้ว, ดำหรดตั้งให้พระราชทานเสื้อผาเงินตราแก่ทาดนุฑ  
 โดยถานานุกรม แดงแต่งตอบพระราชดำذنส่งทาดนุฑกลับไป.  
 ฝ่ายนันทพย, กับแสนหนึ่งร้อย, แล่นหดวงกลับขึ้นไปเข้าเฝ้าพระเจ้าเชียง  
 ใหม่ทูนราชกิจเสด็จขึ้นทุกประการ. พระเจ้าเชียงใหม่ก็โสมนัส, ดุจหนึ่ง  
 ผู้เดินมาตามสกลรภัยากันดวไรไกล, ในเพลาเที่ยงร้อนกรอนกรวยด้วย  
 แสงพานมวดกัถา, แดงมีผู้เอาน้ำเย็นมาโสดลงกายาให้เย็นสบาย.  
 ขณะนั้นพอมหนึ่งร้อยบอกเจ้าเมืองเชียงแสนมาว่า, ชาวด่าน  
 เมืองถานช้างไปตรวจดะเวณด่าน, พบกันชาวจากคำพันกันตาย.  
 บดินชาพระบาทจึงแต่งให้พระยาเมืองหลวง, เมืองแสน เป็นแม่ทัพ

พลประมาณเจ็ดพัน, ยกจนถึงเมืองเชียงแสนได้รบพุ่งกันอยู่แล้ว.  
 ขอให้พระเจ้าพนทอคำจัดแจงเอากำดมาช่วยค่าเอา. พระเจ้าเชียงใหม่  
 ได้ชาวกักตองทพไปช่วย, แล้วแต่งหนังสือลงไปให้กราบทูลพระบาท  
 สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวว่า, กองทัพด้านข้างยกมาดเมืองเชียงแสน,  
 ขอให้กองทัพกรุงธนมาช่วย. แต่งแต่งตั้งให้พระยาหลวงเมืองแก้ว,  
 หมุนโยธากับไพร่ยี่สิบคนถอยลงไป. ครั้นถึงกรุงพระมหานครศรีอยุธยา,  
 อัครมหาเสนาบดี นำหนังสือบอกเขากราบบังคมทูล. สมเด็จพระพุทธ  
 เจ้าอยู่หัวทรงสั่งพระองคครุฑราช, จึงดำหริให้พระยาราชวิธานนท  
 ถอดพาหนะไปด้วยเครื่องลาดราชมุขให้น้อย, ข้างเครื่องหัดบ,  
 มาสองร้อย. เอาพระรามเดโช, ซึ่งเป็นชาวเมืองเชียงใหม่ขึ้นไป  
 ด้วย. แล้วจึงมีพระราชดำหริตั้งพระยาราชวิธานนทว่า, ถ้า  
 ดำหริราชการแล้ว, ให้พระรามเดโชช่วยราชการพระเจ้าเชียงใหม่.  
 พระยาราชวิธานนทกราบบังคมทูล, ยกทัพขึ้นไป  
 เมืองเชียงใหม่. ครั้นถึงเขาเผ่าพระเจ้าเชียงใหม่, ต่างแจ้งราชการ  
 โดยควน, แล้วยกไปตั้งนะเมืองเชียงแสน ฝ่ายกองทัพด้านข้าง  
 แจ้งว่า, กองทัพกรุงเทพพระมหานครยกขึ้นไปถึงดการบไว้. พระยา  
 เสนา กับ พระยาหลวงเมืองแสนแม่ทัพด้านข้างเจรจาความเมืองกัน,  
 พระยาหลวงเมืองแสนเกรงพระเดชเดชานุภาพ, ก็เลิกทัพกลับไปเมือง.  
 พระราชวิธานนท, ก็ให้พระรามเดโชช่วยราชการเมืองเชียงใหม่  
 โดยพระราชกำหนด. พระยาราชวิธานนทก็เลิกทัพกลับมาถึงกรุงเทพ  
 พระมหานครกราบทูล ซึ่งได้ไปนั้นจับกองทัพเมืองด้านข้าง, กับกองทัพ  
 เมืองเชียงแสนเสด็จขึ้นทุกประการ.

ฝ่ายทัพพระยาจักรกรถถึงเมืองนครราชสีมา, ทัพพระยาพระคลังถึง  
เมืองทวาย. เจ้าเมืองนครราชสีมา, เจ้าเมืองทวายกับออกหนังสือชวน  
ไปประชุมที่เมืองหงสาวดี. ฝ่ายนายทัพนายกองรามัญยกมาถึงเมืองเม  
ตะ. พอเรือถอยหนังสือบอกเมืองนครราชสีมา, เมืองมรุต, เมือง  
ทวายไปถึงเมืองเมตะ, ว่ากองทัพไทยยกไปตีเมืองนครราชสีมา, เมือง  
มรุต, เมืองทวาย ชาวเมืองได้รบพุ่งกันเป็นล้นมาก แด่ทัพไทย  
ทรงหนักหนาทชาวเมืองมรุต, เมืองทวาย, เมืองนครราชสีมาวิ่งถอย  
ไปตมหาย. บัดนี้ได้แตกถอยหนีหาย. แด่กองทัพไทยเข้าล้อม  
เมืองนครราชสีมาได้เกือบ, ล้อมเมืองทวายได้เกือบแล้ว. ขอ  
ทัพเร่งลงไปช่วยโดยเร็ว, เมืองนครราชสีมา, เมืองมรุต, เมืองทวายจ  
จะพินาศมอชาติ. เจ้าเมืองเมตะระบอกขอราชการขึ้นไปกรุง  
หงสาวดี พระเจ้ากรุงหงสาวดีแจ้งดังนั้น ก็แต่งให้ชาห์ดวงด  
ไปเร่งกองทัพให้รบยกไปช่วยให้ทัน. ฝ่ายพระยาจักรยกมาถึงแดน  
เมืองนครราชสีมา คับแค้นทางกวาดผู้คนไปได้ไวเป็นอันมาก. แด  
ยกล้อมเมืองนครราชสีมา. ชาวเมืองรบพุ่งป้องกันเป็นล้นมากสืบห  
วัน. พระยาจักรก็แต่งทหารเข้าปล้นเมืองในเขตต์สืบเฝ้าคุ้ม, พ  
วังเข้าประมาณโมงสี่ถึงเข้าเมืองได้. ฝ่ายกองทัพพระยาพระคลังยก  
เข้าตีแดนเมืองทวาย, ชาวทวายยกออกมารบกันแตก, เสียเครื่อง  
ศาสตราวุธด้วยเป็นอันมาก. พระยาพระคลังยกเข้าไปพักพล  
ค่ายริมหน้าฟากตะวันออก เห็นออกของตระหนัมนแล้ว ก็ยกตาม  
ไปล้อมเมืองไว้หลายวัน. ทวายเจ้าเมืองทวายเห็นเหตุอากว  
จักรกำลังเมืองไว้ไม่ได้. จึงแต่งให้เจตของน, กับขุนทก, ออกไปขอ

เป็นข้าขอบขัณฑสีมา ถวายดอกไม้ทองเงิน. ขณะเมื่อพระยาจักรี  
ได้เมืองตระนาวดีนั้น, คิดว่ากองทัพเมืองหงสาวดี, เมืองเมะตะมะ  
จะยกทัพมาช่วย. จึงจับได้ลอบตูกค้าฝรั่งห้าคน, แยกสอง  
ตัว, เรือรบ 150 ลำ. ให้หลวงเทพวรชุนเป็นแม่กองเรือรบถือ  
พลหมื่นหนึ่ง, ยกขึ้นไปเมืองทวายโดยทางทะเล. ให้พระยาศรีไศลวงศ์  
คุมไพร่หมื่นหนึ่ง, หยรกลำเมืองตระนาวดี. แด่พระยาจักรียก  
พลสามหมื่นขึ้นไปเมืองทวายทางบก.

ฝ่ายหลวงเทพวรชุนซึ่งเป็นแม่ทัพเรือนั้น, ยกขึ้นมาถึงตำบล  
บ้านการบอแดนเมืองทวาย, พบทัพเรือสี่มืงอุบากอง, สี่มืงพัด  
ยกลมาแต่เมืองเมะตะมะ, เรือรบเรือนทุกสี่มืงร้อยลำ, พลประมาณ  
หมื่นหนึ่ง, จะลงไปช่วยเมืองตระนาวดี. ได้รับกันแต่เพลาเช้าจน  
เที่ยง, พอลงดินหนกทอดรอยกันหย. ฝ่ายพระยาพระคลังได้เมือง  
ทวายแล้ว, คิดว่าพระยาจักรีได้เมืองตระนาวดี, เมืองมรดีจะได้หรือมิ  
ได้ก็ไม่รู้. จึงแต่งให้พระพิชัยสงคราม, พระรามกำแหง, คุมไพร่ห้า  
พันบิญเรือรบร้อยลำ, ยกไปช่วยพระยาจักรี. ขณะเมื่อพระพิชัย  
สงคราม, พระรามกำแหงยกออกมาปากน้ำเมืองทวายไปแล้ว, ก็  
ได้ยินเสียงปืนรบกัน. จึงให้ขุนโจมจตุรงค์กับเรือรบกองหน้าสามลำ  
ลงไปสืบ. ขุนโจมจตุรงค์ก็ลงไปถึงหลวงเทพวรชุน, แด่หลวงชุน  
มาแจ้งข้อราชการทุกประการ. พระพิชัยสงคราม, พระรามกำแหง  
แจ้งดังนั้น, ก็ชวนเขาไป. ฝ่ายหลวงเทพวรชุนก็ตะลันขึ้นมา,  
วางปืนกำปั่นไปต้องสี่มืงอุบากองตาย. เรือสี่มืงพัดแตกจมหาย  
ทั้งนายไพร่, กองทัพมอญหงอนแตกกระจัดกระจาย. บางหนเขาฝัง

ชักใบกลับไป, ตายในน้ำแดงต้องเป็นตายเป็นอันมาก. ได้เรือรบ  
เรือบนทุก, บินโหย่แต่เครื่องดำตราวต่าง ๆ จับได้เป็นประมาณ  
หลายร้อยได้ ก็แจ้งวาทของทพบกยกมาช่วยเมืองทวายด้วย. พระพรชัย  
สงคราม, พระรามกำแหง, หาดวงเทพวรชน, ก็พากันเข้าไปในเมือง  
ทวาย. พอพระยาจักรยกมาถึง นายกองทพเรือทั้งสามคนก็เฝ้า  
มอญเดย, แดเรือรบบนโหย่นนอยเครื่องดำตราวชนน, เข้าไป  
ให้พระยาจักร, พระยาพระคลัง, แดแจ้งวาทของทพบกยกมาช่วยเมือง  
ทวาย, บดินชามเมณาเมระตะแคว. พระยาจักร, พระยาพระคลัง  
แจ้งดังนั้น, ก็แต่งทพเป็นสองทัพ, ทัพพระยาจักรเดินทางฟากตะวันตก  
ออก, ทัพพระยาพระคลังเดินทางฟากตะวันออก, ไปข่มขู่ทั้งสอง  
ฟากโดยทางทัพมอญจะยกมา.

ฝ่ายท้าวพระยารามนายกองยกมาใกล้เมืองถลอง, มิใคร  
เหตุว่าเมืองตระนาวศรี, เมืองทวายเสียแล้ว, ก็แยกทัพกัน. เจ้าเมือง  
มะดวนเดินทางถลองมาเฝ้าข้างฟากตะวันออก, ทพเจ้าถลองออกเดิน  
ทางริมชายทะเลฟากตะวันตก, มาถึงบ้านหอนบ้านโพ. ทพไทย  
ซึ่งตั้งขู่ทั้งสองฟากเห็นทัพมารามนยกถาตงมา, ก็ออกโจมตี  
ทัพมอญมทพรุกแตกกระจายไป. กองทัพทั้งสองฟากจับได้ช้างพลาย  
ร้อยได้, ม้าพันได้, พมามารามนร้อยได้, เครื่องดำตราวเป็นอัน  
มาก. ได้นายทัพนายกองสิบห้าคน. พระยาจักร, พระยาพระคลัง  
บอกข่าวราชการเข้ามา, ให้กราบทูล. สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทั้งสอง  
พระองค์คึกคักพระทัย. ครั้นให้ตอบออกไป, ให้พระยาจักรได้ทรงคหิ้วยัง  
เมืองตระนาวศรี, ให้เจ้าทวายเจ้าเมืองทวายเข้ามาเฝ้าพระยาจักร,

พระยาพระคลังจัดแจงบ้านเมืองเด็ดเดี่ยว, ก็ให้ยกกองทัพมาเกิด.

พระยาจักรี, พระยาพระคลังแจ้งดังนั้นแล้ว, ก็บอกตงไปเมือง  
ตระนาวศรี, ตามพระราชบัญชาทุกประการ. แล้วให้ทนายเจ้าเมือง  
ทวายหยุดเก่า, ให้จัดชาวทวายเป็นพลตั้งขอขอพระปลัด, ผู้หนึ่งให้  
เป็นยกบัตรขอขอตั้งปลัด, ผู้หนึ่งเป็นทนายขอขอตั้งนคร, ผู้หนึ่งเป็นทนาย  
ขอขอตั้งปลัด. ผู้หนึ่งเป็นทนายขอขอตั้งเมือง, ผู้หนึ่งเป็นทนายขอขอตั้ง  
ทตตงเจ้าเป็นทนายเมือง.

ครั้นแจ้งดังนั้นแล้ว, ให้ผู้หนึ่ง, แจ้งแจ้งบ้านเมืองเป็นปรกติ  
เด็ดเดี่ยว, ครั้นนั้นเดอนหาวันดีเดดค่า, พระยาจักรี, พระยาพระคลัง,  
ก็พาเอาตัวทนายเจ้าเมืองกับผู้มีชื่อตงไว้หกคนนั้นเข้ามาด้วย. ขณะ  
นั้นยกกองทัพเข้ามาโดยสมองด้วยถึงตำบลเขาสูง, ช้างเคบเคบ  
พระนครรัยรัยกับเมืองทวายตอกัน, หาดต่ำคนไม้ไผ่, จึงให้เอาปืน  
ในเต้าไฟว์พดทั้งปวง, มาผสมกันเข้าเป็นใบส่อถือพระเจดีย์ถันสูง  
หกส่อ, พอหุงอาหารสุกก็เด็ด, แล้วยกเข้ามาถึงกรุงพระนครรัยรัย  
เข้าเฝ้ากราบบังคมทูลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยประพริตเหตุทั้งปวง  
สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงสอพระองค์ราชบดินทร์, ก็มีความยินดี.  
จึงโปรดให้พระจักรี, พระยาพระคลัง, นายทนายกองทั้งปวงพัน  
โทได้ แล้วมีพระราชบริหารกำหนด, ให้ชุมนุมท้าวพระยามุขมนตรี  
กักราชปโรหิตาจารย์, ทุกหมู่ทุกกะชวง ครั้นถึงวันพระราชกำหนด,  
สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงสอองค์เด็ดออก, ให้เบิกแขกเมืองทวาย  
จากบ้านนางหกคนเข้าเฝ้า แล้วตั้งพระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภค



แต่ ครัตพระวราขทานโอวาทโปรดให้ถวายจักษุกับขุนนางหกคนกลับ  
ออกไปรักษามือทวาย.

สุลักราช 943 ปีมะเส็งตรัสก, ส้มเด็ดพระเจ้าหยู่หัวตรัสว่า,  
เมืองตระนา, เมืองมรุต, เมืองทวาย, เมืองเชียงใหม่, เปนของเรา  
แล้ว, เห็นตั้งหงส์มาตั้งห้างตั้ง, จำจะยกไปแก้แค้นพระยาตเวทให้ได้,  
นางตเวทหาเราเข้ามาแล้วจะยกไป ครั้นถึงนระนเดารเคอญชน  
หาค่า, พระบาทสมเด็จพระเจ้าหยู่หัวทรงสองพระองค์, ตรัสให้เทียบ  
พลทุ่งทานตรา, ถิ่นถ้ำเครื่องแสนหนึ่ง, ช้างเครื่องแปดร้อย, ม้าพัน  
ร้อยห้าสิบ. ให้พระวราขมาน, ถอพลดหาพันเป็นกองหน้า ครั้นได้สุลว  
เวกต์, ก็ยกทัพหลวงตั้งเดินไปโดยทางสถลมารคต้องค่ายพระพิจักร  
ออกไป.

ฝ่ายพระยาตเวทแจ้งข่าวว่า, กองทัพกรุงศรีอยุธยาออกมา,  
ก็ให้พระยาแสนทองฟ้าคุมพลหมื่นหนึ่ง, ไปตั้งหยู่เมืองโพธิ์สัตว์  
ให้พระยาบวรนายกคุมพลหมื่นห้าพัน, ไปตั้งหยู่เมืองบดบอง. พระ  
เมอพระยาแสนทองฟ้า, พระยาบวรนายกไปตั้งหยู่, ก็แต่งให้พระ  
ยาราชตั้งดำกับพระยามโนไมตรี, เมืองบดบอง, คุมพลห้าพันไปตั้ง  
ชุมบาระนามตำบลนพาด. ฝ่ายทัพสมเด็จพระเจ้าหยู่หัวยกไปข้ามถ่านา  
โตนด, เข้าบาระนามช่องแคบ. พระยาราชตั้งดำเห็นกองหน้าถ่าน  
ไปก็โจมนต์. ทัพพระวราขมานก็แตกถ่านมาถ่านาข้างพระทง. ส้มเด็ด  
พระเจ้าหยู่หัวทรงสองพระองค์ทอดพระเนตรเห็นดังนั้น, ก็ให้แยกทัพไป  
คั่นรอบชนไป. กองทัพเขมรแตกพลงมตายเป็นอันมาก. ส้มเด็ด  
พระนเรศวรเป็นเจ้าของพระพิโรธว่า, พระวราขมานเป็นกองหน้าไทยเสีย



ทแก่ชาตักจนประทัพหดวงดงน, ตรัดให้ตงโตถังต้นชวด. ส้มเค็ด  
 เอกาทศรผู้เป็นพระอนุชาธิราชกราบทูลว่า, พระราชมานูเป็นนายกของ  
 ทพหน้าพายชาตักตงมาประทัพหดวงดงน, โตถังต้นชวด. แต่ทว่า,  
 ได้โดยสัดเตงงานพระราชสงครามกมมาก. ประหนงชาตักกยังมหญ  
 ขอพระราชทานโตถัว, ให้ทำราชการแก้ศวกรงหนง. ส้มเค็ดพระ  
 นเรศวรเป็นเจากบนชาโดยพระอนุชาธิราชแล้ว, ค้ำหรัให้พระราช  
 มานูเร่งยกเขาตบตบอง, เมืองโพธิศควให้แตกฉานทงตองค่าน, ทพ  
 หดวงกัยกตาม พระราชมานูกัยกไปตเมืองตบตบอง, แต่เมืองโพธิศคว  
 แตกฉานทงตองค่าน. ได้ ผูกนแต่เครื่องธาดราวุธมากวายเป็นอน  
 มาก. ส้มเค็ดพระเจ้าหยหัวกัยกพยุหะยาตราทไปเมืองดเวก. ตรัด  
 ให้ขุนนครนายทพนายกทงปวงให้เขาตอมเมือง. แต่งทหานเข้า  
 หักค่าย, ชาวเมืองรบพุ่งบองกันเป็นล้ามกเขามได้. แต่ตอมเมืองหญ  
 ล้ามเค็ดอนเด่ง, ไฟรพดในกองทพหดวงตดต้นดเบียงอาหาร. แต่ให้  
 ออกถาดหาธเบียงอาหารกมได้. ชาวเป็นทหานตะบาท, ส้มเค็ดพระพุท  
 เจ้าหยหัวตรัดว่า, เรายกมากกรงนหมายว่าจะได้ชาวในทองนา, กัหา  
 ส้มกิดส้มคเนไม้. ฝ่ายกรงกมพูชารบตีเจ้าณกัแต่ง, ชาวค่นในทองนา  
 กัได้มตน้อย. ประการหนงมไคมทพเรอตาเดียงมาด้วย, กองทพเราจ  
 ขตต้นดเบียงอาหาร, แต่เตยทมไคเมืองดงนกกต, ถึงกระนกกตพอรูจ  
 กาดงตักหนกมอเบามอหญแล้ว. จำเปนจำจะถอยทพกดับไปก่อน.  
 ครนวนองค้ำวเค็ดอนตต้นดเค็ดคำ, ส้มเค็ดพระเจ้าหยหัวกัถกทพ  
 กตบยงพระนคร. ตรัดให้บำรุงช่างมารพดไคปหน้าจะยกไปเอกกัมพูชา  
 ขบดให้จงได้.

๑๔.๑ ปะเมเนยจว่าสกเดือนสิบสองข้างแรม, พระเจ้า  
 หงส์วอดดีเกิดออกจากราชการแผ่นดิน. จึงตรึงปรักถ้ำด้วยท้าวพระยามุข  
 มนตรทั้งปวงว่า, ในปะเมเนยจเห็นประหนึ่งท้าวพระนเรศวรจะทรงหงส์-  
 วอด, แด่งบหมั่มไคมานน, ราชการพระนครธรรมาจะเป็นประการใด.  
 จำจะแต่งกองทัพ ไปตรวจด่านจะได้ ฟังกิจการ แห่งเมืองไทยให้ตระหนัก  
 ด้วย. ท้าวพระยามุขมนตรีทั้งปวงก็พร้อมโดยพระราชบริหาร. ส้มเด็ด  
 พระเจ้าหงส์วอดก็ตรึงให้พระเจ้าแปรทอดหาหม่น, ข้างเครื่องธอ  
 รอย, มาหารอย, ยกไปตรวจด่านทาง, แดให้ฟังกตศัตถ์. ถ้าแผ่นดิน  
 พระนคร ธรรมายังเป็นของพระนเรศวร หยกก็หย่าให้ ดั่งงาเข้าไ้,  
 แดหย่าเส้นหนึ่งก็หย่าให้อนตรายเดย. ครนได้สุภาวเรกต์ดักคุมเรกต์,  
 พระเจ้าแปรถวายบังคมถวายขางมารพด ไปตรวจทางตระเวน ด่านโดย  
 สกตมารค. ครนมาถึงด่านแดนต่อแดน, ก็แจ้งว่าแผ่นดินเป็นของพระ  
 นเรศวรเป็นเจ้า. พระเจ้าแปรมิได้หย่าในพระราชบัญญัติพระเจ้าหงส์วอด,  
 ศักดาเวียงจะเอาความชอบ, ก็ยกถ่วงด่านเข้ามาตงหยูตำบลดงขตา. เจ้า  
 เมืองกาญจนบุรีชาวก็ตรวจตรวจรกรักค้าขายคู่ประทุหอรับไว้มนคง, แด  
 ถึงบอกเข้าไปกราบทูล. ส้มเด็ดพระพุทเจ้าหยูหวงสองพระองค์,  
 ขงขางบดงนนักตรึกว่า, จะไปเล่นครุ่เมืองดเวก, ดีสงครามขง  
 มวก่อนแล้ว, จำจะยกออกไปเล่นสงครามกับมอให้สู้กันก่อน. แด  
 กำหนดให้เกณฑ์พลณกันดาเครื่องแสนหนึ่ง, ข้างเครื่องแปดร้อย  
 ม้าพันหกร้อย, ให้ท้าวพรโชนทวารคตไมชมนามตำบลชุมพดตงท  
 ขยทั้งพเราของ. ครนระวนฮากเจเดือนฮายขนสิบเอ็ดค่ำ, ได้เพชร  
 เรกต์อนชุกม, ส้มเด็ดพระนเรศวรเป็นเจ้า, ขงขางพลายโจนจักรพาด.

เป็นพระราชาธิบดีรพด้วยคชาภรณ์เครื่องมณ. ส้มเค็ดเอกาทศรถซึ่งช้าง  
 พลายสัตว์ภูมิดา เป็นพระราชาธิบดีระดับเครื่องคชาภรณ์. ส้มเค็ดยกพยุหะ  
 แล่นยารถพยุหานโดยชนวน. ให้พระยาเดโชถือพลหาพนเป็นกองหน้า  
 ยกไปโดยทางสุพรรณบุรี ครั้นส้มเค็ดถึงเมืองกาญจนบุรีส้มเค็ดประทับแรม  
 จมพระราชมหาราชวัดดังพระมหาเทพ, ให้ถือพลหาพนยกไปตั้ง  
 ชุ่มหญ่ ททางทัพพระเจ้าแปรยกมา. ถาพชาดักแตกถอยไปก็ให้ยก  
 ออกโจมตี, ซ้ำเค็ดให้แตกถอยยับเยิน. พระมหาเทพยกไปชุ่มตาม  
 ริมฝั่ง ส้มเค็ดพระพุทธเจ้าใหญ่หัวทองส่องพระองค์, ส้มเค็ดยกพยุหะยatra  
 ทัพจากเมืองกาญจนบุรี. ไปถึงตำบลดังขดากให้คงค่ายประชิด. แล  
 ให้ทหารขึ้นไปร่อนหาทัพว่า, ข้ามมอญเหล่านหาเกรงพระเดชเดชา  
 นุภาพไม่หวั่น, ต้องแดนเข้ามาไย. บดินพระกาตลัดเค็ดมาจะประหารชีวิต  
 เองทองปอง แลส้มเค็ดพระเจ้าใหญ่หัวทองส่องพระองค์แยกทัพขบพระ  
 คชาธาร, พร้อมด้วยท้าวถวาทานช่วยขวานหาถองเข้าโจมตีค่าย. พม้ามอญแตกถอยเป็นอันมาก, พระเจ้าแปรเห็นเหลือกำลัง  
 จะทานมิได้กรุดหนี, ทหารกรุงพระมหานครน้อยรายตามไป ฝ่ายทัพ  
 พระมหาเทพซึ่งไปชุ่มหญ่น, เห็นได้ทักยกออกโจมตีแทงฟัน ซ้ำดักถว  
 แลถวาทากถวอนไปโดยชายป่าชายดง จนถึงพระเจดีย์สามองค์. จับ  
 ได้มอญแลช้างมา, เครื่องศาสตราวุธมาถวายเป็นอันมาก ส้มเค็ดพระ  
 เจ้าใหญ่หัวทองส่องพระองค์, ก็เลิกทัพกลับพระนคร

ครั้นพระนพพรหัสเดือนสามชนหคคา, ก็ขุนบำเหน็ดมุขมนตรี  
 นายทัพนายกองทองปองโดยส้มควน. แลมีพระราชมหาราชดังพระยานคร  
 นายก, พระยาปราจีน, พระวิเสสเจ้าเมืองฉะเชิงเตา, พระสระบุรีทองดี

หัวเมือง, ให้พระยานครนายกเป็นแม่กองไทย, ให้คุมพลหมื่นหนึ่งออกไป  
ตั้งค่าย, ชูธงปลุกช้างค่ายดำแดงไว้ตามตำบล, รักษาให้มั่น, หย่าให้  
เด็ดขาด. ฝ่ายพระยานครนายกพระยาปราจีน, พระวิเศษเมือง  
ฉะเชิงเทรา, พระสรบุรีกรวยบังคมตา, แล้วยกไปทำตามพระราช  
บัญชาสั่ง.

ฝ่ายพระเจ้าแปรเมื่อแตกหนีมาถึงเมืองหงสาวดี, เห็นช้างมา  
วิ่งพลประมาณกึ่งหนึ่ง. พระเจ้าหงสาวดีซึ่งพระพิโรธตรัสว่า, พระเจ้า  
แปรดวงพระราชบริวาร, ให้เดินพลช้างมาต้อน, ให้ประหารชีวิตเสีย,  
ทำพระยานุชอำนาจทองปวง, กราบบังคมทูลขอชีวิตไว้. พระเจ้า  
หงสาวดีโปรดพระราชทานให้ แล่ถอดเสียจากทณาสัก

พุทธศักราช 945 ปีมะแมเบญจศก, สมเด็จพระนเรศวรมหาราช,  
ทรงเสด็จการพระราชพิธีสาส์นแล้ว, มีพระราชบริวารสั่งให้เกณฑ์พล  
เตรียมไว้, แต่พลคนกล้าเกรงแสนหนึ่ง, ช้างเกรงแปดร้อย, ม้า  
พันห้าร้อย, กำหนดเดือนธันวาคมจะไปตกรุงกัมพูชาธิบดี, ให้เกณฑ์พล  
เมืองนครราชสีมาหมื่นหนึ่ง ยกตลงมาทางลำพวนทัพพลแสนไปเอา  
เสียมรณ, ตไปพักตระเวนออกตงกะพงด้วย. แลให้เกณฑ์พลเมืองบักได  
สองร้อยห้าสิบห้า, ให้พระยาเพชรบุรีเป็นแม่ทัพ, เกณฑ์เรือดำเมือง  
นครราชสีมา, เมืองพทลุง, เมืองสงขลา, เมืองไชยา, สองร้อยห้า,  
บันทุกช้างดำแดง, ให้โคตองพันเกวียน, ทงทัพเรือแตกพลาแดงเป็น  
คนสองหมื่น, ถังไปด้วยเครื่องสรรพศาสตราวุธปืนไทยน้อยกระสุนดิน  
ประสิทธ์, ไปตีเอาเมืองบักไดทัพหนึ่ง, ให้กองทัพอาสาจาม, แลกองทัพ  
เมืองจันทบุรีคุมเรือรบร้อยห้าสิบห้า, พดรบพลเจ้าหมื่นหนึ่งสรรพ

ไปด้วยเครื่องสำตราวุธขึ้นไย่น้อยกระสุนดินประดี. ให้พระยาราชวงศ์  
 ต้นเป็นแม่ทัพไปทางปากน้ำพุทไธมาศ. แด่ทัพบกทัพเรือหัวเมือง  
 ทงน, กำหนดเดือนอายุชนห้าค่ำ, ให้ยกพร้อมทัพหลวงตั้งเค็ด.  
 ท้าวพระยาพระหลวงหัวเมือง, ก็จัดแจงทัพบกทัพเรือไว้โดยพระราช  
 กำหนด. ครั้นวันศุกร์เดือนอายุชนห้าค่ำ, ส้มเด็ดพระพุทเจ้า  
 หยุทดำหริทให้ไปตั้งพระชุมพลตามทุ่งห่านตรา. ถึงวันอังคารเดือน  
 อายุชนห้าค่ำ, เพดรุ่งแจ้งต้องนัดกาห้ำบาท, ส้มเด็ดพระพุทเจ้า  
 หยุททั้งสองพระองค์, ก็ทรงเครื่องอาภรณ์จตุรตงการประดับสำหรับ  
 พิษยธได้. ครั้นได้เพชรเวกส้มคดอันประดี, พระโหราถนคอง  
 ชยชพรหมนถวายเลี้ยงตั้งช. ส้มเด็ดพระนเรศวรบรมเชดถาธิราชช  
 เจ้าพระยาไชยานุภาพ, เป็นพระคชาธาร. ส้มเด็ดเอกาทศรถชเจ้าพระยา  
 ปราบไกรจักร, เป็นพระคชาธาร. เจ้าโชตนทวารพระสังคราชาคนะประนา  
 พุทมนต์. พระยานนคดไม่ข่มนามโดยดำตร, พร้อมด้วยเสนามาค  
 ยานิกทรวยหานแท้แห่นกรวยโดยชบวน, พยุหะยาดราเป็นชนต์.  
 แต่งเสดคณัตริชมสายวาทวิชนับพระสุริยถงการโกดาหัด, สัมพัท  
 ดำเนียงแควดั่งชคองกตองยังอดสเด็ดกรชาพดเดินโดยสถถมารคทางค่าน  
 พระจาริต, ประทับรอนแรมไปตามระยะ, ก็ถึงค่านนค้ายทอนบ.

ฝ่าพระยานครนายก, พระยาประจัน, พระยาวิเสดเมืองนเชิงเขา  
 พระสระบุรีหยุทดำค้ายนางขาว, ก็มาเฝ้าทูลขอราชการแดงำนจน  
 ขาดเค็ดต้นทุกประการ. จึงดำหริทให้พระสระบุรีคุมพลพันหนึ่งหยุทดำ  
 ค้ายนางขาว. แล้วให้แต่งกองออกไปลาดตระเวนฟังราชการให้ถึงทัพ  
 หลวง. แด่พระยานครนายก, พระยาปราจีนบุรี, พระวิเสดกับพล

เก็บพญกไปเข้าขบวนทัพหลวง แดงทัพหลวงตั้งบนพเนินดทางร่วม  
ที่จะไปเมืองบักของแควเมืองเดียมราก. จึงมีพระราชบริหารให้พระราช  
มานเป็นกองหน้า, คูมพลต้องหม่นหาพญกไปแก้ตัว, ดัเอาเมือง  
บักของเมืองโพธิ์สัตว์. พระราชมานนายทัพนายกองทั้งปวง, กราบ  
ถวายบังคมลา, แดงก็ยกไปตามพระราชกำหนด รุ่งขึ้นวันหนึ่งกองทัพ  
หลวงก็ยกพญหะโยชานตาม.

ฝ่ายพระยาตเวทชะเมอเคอณสืบเคอเคอณสืบดอง แต่งคนให้มา  
สอดแนมเอาราชการกรุงนครธรรยยานน, นำแห่งเทาช้างเทามา  
จระกทัพบกทัพเรือออกมาตกรุงกมพูชาบด, ก็ให้จัดแจงแต่งการกัน  
พระนครเป็นล้ามาด. ฝ่ายเมืองรายทางค่ายคูหอรบทัพกรหักพญน, ดอม  
แปดงชนมนคงทุกเมือง. แดเมืองบักของนหมพดททานรบหม่นหนึ่ง,  
ให้พระยานโนไมครเป็นแม่ทัพ เมืองโพธิ์สัตว์นพระยาดวรคโกล  
เจ้าเมืองเป็นแม่ทัพ, ถอพดต้องหม่นให้พระสรุ้พรรมาธิราช, ผู้เป็น  
อนุชาถอพดล้าหม่น, ออกมาตรบระเมืองบริบรณ. แดงแต่งคน  
เร็วมาไซมตตเปิดยณกนล้าชาวราชการระเมืองโพธิ์สัตว์, แดเมืองบักของ  
มิได้ขาด ทางเรือนนแต่งกองทัพเป็นสองทัพ, ให้พระยาดงล้าธิราชคุม  
เรือกุโหดเงชาวยรยห้าสิบดำ, พดรบพดเงหม่นหนึ่ง, ดัฟไปด้วย  
เครื่องสรรพศาสตราวุธปืนไหย่น้อยกระสุนดินประดี, ดงเรือไปรกล้า  
เมืองบัก. ให้พระยาพิมของด้าคุมเรือกุโหดเงชาวยรยห้าสิบดำ,  
พดรบพดเงหม่นหนึ่งดัฟไปด้วยเครื่องสรรพศาสตราวุธ, ปืนไหย่น้อย  
กระสุนดินประดีดงไปรกล้าเมืองจตุรมุขปากกระดั่ง, ช่งกองทัพเรือ  
รวดเร็วมาทาง พุกไหมด้น, ให้พระยาจันจันคุยกเอาพดเมือง

ตำโรงทอง เมืองเชิงกระชุม, เมืองกัมปอช, เมืองกระโพงโสม, เป็นคน  
ห้าพัน, ไปรักดำปากน้ำเมืองพุทไธมาศ

ฝ่ายพระราชมานุชาม้านาโคต, พาไถ่ตัวบนตำพาดชาย  
บาราม, ที่เขมรเคยข่มทัพแต่ก่อน, ก็จัดพลเดินเป็นกองกำหนดเป็น  
ทัพพลทศพรอมเด็ด. ส่วนพระราชมานุชข้างพลายจุโหมทัพ, มี  
ทหารล้ามร้อย, ถือหอกทวนเดินหน้าข้าง. ครั้นถึงบารามก็ได้เห็น  
กองทัพเขมรแฉกถ่วงเข้า. ฝ่ายพระยามโนโมศรีซึ่งรักล้าเมือง  
บัตบอง, แจ้งว่ากองทัพไทยยกมา, จึงปรึกษานายทพนายกองทองปวง  
ว่า, พระนเรศวรเป็นเจ้าเด็ดยกมาครั้งก่อนน, เป็นทพตรพลกนอย  
ประการหนึ่งชาวคนทองนาเรากเสีย, ขาดกล้าได้เป็นกำลังไม่, จึงเลิก  
ทัพถอยกลับไป. ครั้นเห็นเป็นเทือกเถาใหญ่หลวงนัก, รพธราช  
มากมาย, แฉกตั้งยงดางถายตาเตยงรายทางออกมา. ซึ่งเราจะ  
รบประทะหน้าสักเหมือนเมือครั้งก่อนนเห็นไม่ได้. จะรักล้าแต่เมือง  
ใหม่ในไค้กาดงขาดกก่อน. ถ้าเห็นหนักเห็ดอกกาดง, จะบอกชอกของ  
ทัพมาช่วย. นายทพนายกองทองน, ก็เห็นด้วย, พระยามโนโมศรี  
จึงให้ตรวจหน้าทเชิงเทิน, ตรีเตรียมเครื่องศาสตราวุธซ่อมแซมชวาก  
หนามให้แน่นหนา. แล้วทำล้าพานเรือข้ามด้านาล้ามล้าพานต่อหัวเมือง  
ท้ายเมือง กดางเมือง. แฉกค่ายขนาน ค่น ล้าพาน ข้าง ตะล้อง ค่าย,  
ให้ทหารรักล้าค่ายๆ ตะหาร้อย. แล้วแต่งให้ขุนส่วเส่นหุ้มทหวน  
กองตระเวนเตมางทางคอยเหตุ. ถ้าขาดกยกมาให้งบบนเป็นล้าคั่น.

ฝ่ายทัพหน้าพระราชมานุชยกเดินมา, แต่งเป็นกองส่วเส่นบ้าแมวดา,  
ล้ามหอกเจ็ดหอกเจ็ดคามาก่อน. ยังทางประมาณร้อยล้าจะถึงเมืองบัตบอง,



พบเขมนกของตระเวนได้รบยิงกันจับได้สามคนส่งไปให้พระราชมาน. พระ  
 ราชมานถามแจ้งความเด็ดแล้ว, ก็ดบมือทอวาระ. จึงว่าซึ่งพระมโน-  
 ไตรเจ้าเมืองบดบองคิดรบเรากับเมือง ไม่ออกมารบเรากดางแปลง  
 นั้นดำคณว่า, มันหยาแล้วหรือ. เห็นจะหารบเรได้สักกนาถิกาทหนึ่งไม่.  
 อุปมาเหมือนนั้นแลล้าด, ไหนเลยจะทานกำลังมหาวาทะพยุไทยได้  
 ว่าทอตนนั้นแล้ว, กำหนดนายทพนายกอง, ให้เขาโจมตีเมืองบดบอง  
 ให้ใดแต่เพลา. ฝ่ายนายทพนายกองพร้อมกันยกเขาคาย ซึ่งตรงรบ  
 คันต์พานทงหกค่ายได้. เขมนซึ่งแตกออกจากค่ายนั้น, บ้างวิ่งลงนา  
 ข้ามลำพานเข้าประตูเมืองคองกน. พระราชมานเห็นคองกน, ก็ขับทหาน  
 ได้ไปตามลำพานแทงฟันเขมนล้มตายในน้ำบนบกเป็นอันมาก. หักเข้า  
 เมืองได้จุดไฟเผาเมืองชน. ครบครวชาวเมืองแตกคองออกไปจาก  
 ค่ายได้บ้าง. จับได้พระยามโนไมตรีครอบครว, ช่างพดลพงยดบชาง,  
 มาหาจับ, บินไหย่นอยเครื่องดำตราวชเป็นอันมาก. พดทพทอวง  
 สัดเค็ดมาถึงคองคานบปราชาทเอก, พระราชมานูกุมเอาตัวพระยามโนไมตรี  
 มาถวาย. ส้มเค็ดพระเจ้าหยาให้ตามพระยามโนไมตรีว่า, พระยา  
 ดเวกให้คองทพมาตงรบหยาคานบได้บ้าง. พระยามโนไมตรีกราบทูน  
 ว่า, พระยาเดกให้พระยาสัตุพรรมาธิราช, ผู้เป็นอนุชา, ถ้อพด  
 ลำหมนคองรบหยาเมืองบวรรัตนคานบหนึ่ง, ให้พระยาสัตุพรรมาธิราช  
 เจ้าเมืองโพธิ์คัตว, ถ้อพดคองหมน, คองรบหยาเมืองโพธิ์คัตวคานบ  
 หนึ่ง. ฝ่ายคองทพไปคองรบหยาทางเรือน, ให้การเค็ดคณทุกประการ.  
 ส้มเค็ดพระเจ้าหยาจึงตรวดถามว่า, ถ้าแถมเมืองโพธิ์คัตว, แถมเมือง  
 บวรรัตนคองคานบนั้นเค็ดแล้ว, เห็นกรุงกมพูชาคณค จะเค็ดหรือไม,

พระยามโนมิตรให้การทราบทูลว่า, ซึ่งเมืองจะเลื่อมเลือน, จะกราบ  
 ทนกดจะเป็นเทิด, สุดแต่พระราชดำริเป็นต้น, แต่ข้าพเจ้าเห็นว่า,  
 ซึ่งกองทัพรบห้วยต้องคำนึง, อุปมาเหมือนหน้าดำเพา, กรุงกัมพูชา-  
 ธิปไตยเป็นท่ายดำเพา, ถ้าหน้าดำเพาของคณบดีแพทยุโทยแตกหักชำรุด  
 อับปางลงแล้ว, แดท่ายดำเพาจะรกร้างไฉน, เป็นอันยากนัก. พระ  
 บาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงต้องพระองค์ซึ่งพึ่งตน, แยมพระโอร  
 แดวครครว่า, พระยาเขมรคนนพุดจาหัดกเหตมให้เอาไว้ใช้. ครัด  
 เทาตงนแล้ว, ก็ถึงพระยาบดินทร, ให้คุมพลสามพันห้วยรักษามือ  
 บัดบอง, เกตุยกลดอมเขมรเกยขาวเกยขาวในทองนาได้ยงฉางไว้เป็น  
 อันมาก. ขณะเมื่อเมืองบัตบองแตก, พอลคนเร็วมาใช้เขมรเมือง  
 โขธสัตวออกมาฟังราชการมาถึงบ้านละดอด. พอพบตะเภาตพระยา  
 พระเขมรนายหมวดนายกอง, แดไพร่พลกองทัพเมืองบัตบองแตกเข้ามา,  
 ก็พากันกลับไปเมืองโขธสัตว, แจงแก่พระยาสุวรรณโลกทุกประการ.  
 พระยาสุวรรณโลกเจตงน, ก็บอกหนังสือสั่งตัวเขมรทงปวงเข้าไป  
 ยังกองทัพชบด. แดจึงปรึกษานายทัพนายกองว่า พระยามโนมิตร  
 แต่งกองทัพออกรบทกตา, แดกองซุ่มกองโจรดูกำลังก่อน, ละให้  
 ขาดกเขามาถึงเมืองจนเลี้ยครอบครวยบเย็น, ขาดกมมาใจกำเริบ  
 หนักจนจะเอาเป็นหย่างมิได้. เราจะยกออกไปรบกลางทาง. นายทัพ  
 นายกองก็เห็นด้วย. พระยาสุวรรณโลกก็ให้ผ่อนครอบครวออกเลี้ยจาก  
 เมืองแล้ว. ก็ยกออกไปตงรบด้านางกบ, เอาหน้าไว้ตงหมายจะ  
 มีให้ขาดกออกอาศัยได้. จึงแต่งเปนกของโจรหกกอง ๆ ตงห้วย.

๒๖๕๕. ๒๖๕๕. ๒๖๕๕. ๒๖๕๕. ๒๖๕๕. ๒๖๕๕. ๒๖๕๕. ๒๖๕๕. ๒๖๕๕. ๒๖๕๕.  
แล้วจึงว่าโตทกทา, ถ้ามโตทกให้ตถเขมา. ถาเห็นตถกหนกเหลอ  
กถตถกให้ตถกถอย.

ฝ่ายพระราชมานุสครนพระยานครนายกหยักรักสำเืองบคบอง, ก็  
กราบถวายบังคมตถกเขาไปเมืองโพธิ์ศคว. กองทพหตวงกตได้ตตาม  
เขาไป. ทพหน้าพระราชมานุสครนเขาไปถึงค่านหนองจอก. ฝ่ายเขมน  
กองโจรก็ออกรบกองหน้าตแตก. แต่เขมนรบรยทางเขาไปถึงทก  
ค่าน. พตเขมนคองสำตราวรุบ้วยตถกเหลอกำถง, แล้วกถอยเขา  
ไปหาทพไทย. แตกองทพพระราชมานุสครนหนนเองกนเขาไป. ฝ่าย  
พระยาสวรรคโลกไคยบดียงบรบตถกครุหน่ง, พอเห็นเขมนแตกทพ  
ไทยได้ตตเขมา. พระยาสวรรคโลกให้ตคอง กตองตถกบาโบททง,  
ยกททานออกไปรบได้รบกนทพหน้าพระราชมานุ, จนถึงตฤมบอน  
พันแทง. พระราชมานุเห็นตงน, แยกททานเผ่ออกตประตเขา  
ไป. ทพเขมนรบทกถาไมหย, ก็แตกฉานตมตถกเจบ้วยเปอนอันมาก.  
พระยาสวรรคโลกกชนชางชามนาหนไปได้. ทพไทยได้ชางพตถกพง  
ห้าตบชาง, มารอยหน่ง, กบเครองสำตราวรุบ้วยตถกเขมนเปอนอันมาก.  
แล้วยกตามไปได้เมืองโพธิ์ศคว, แล้วกบอถงไปถึงทพหตวง. ตม  
เคตพระนเรศวรเปอนเจากตพระทย, ตเคตพระราชค่านเขมาตง  
นะเมืองโพธิ์ศคว, ฝ่ายพระราชมานุสครนทพนายกองเขามาเผ่าพระบาท  
ยุคต, ถวาชางมาเครองสำตราวรุ, แตเขมนชเตยทงปวง, ตมเคต  
พระพุทเจาหยัทกมพระราชโองการตง, ให้พระยาปราจกนบพตถก  
พันตงหย, รบรอมตมเบียงอาหารนะเมืองโพธิ์ศคว แล้วตฤตปกรถา  
ราชกรแกตมเคตพระอนชารราชว่า, เมืองโพธิ์ศคว, เมืองบคบองก็

ได้แล้ว, แด่เมืองบริบูรณ์, พระยาตแฉกให้ของชายออกคงรบ,  
 รพดกมากเห็นจะพร้อมด้ามประการ, ทงอาชากกถา, ทห่านก็จะแข  
 มอ, เครื่องลำตราวจะพร้อม ถึงกระนั้นกิด, อุปมาเหมือนพระยา  
 นาคราช, ถึงแม่นมาตรมเคชันภาพกิด, หรือจะฮาดมาทอนกำลัง  
 พระยาควรได้ เราจะหักเอาให้ไต่แต่ในพริบตาเดียว. ครัดเท่าตงน  
 แดว, กิดให้พหุหน้าเร่งยกถ่วงเข้าไป, หย้าให้พดทห่านคงกน

ครนเพดาคัดล้ามยามได้เพชรเวกัษพระจนทชงกรดต้องดว้าง, ดม  
 เดดพระเจ้าหยหัวทงต้องพระองค์, กชงเครื่องลำหรับพิไชยยุทธ  
 ดัดเคียดกพยหะโยธาทัพจากเมืองโพธิ์ดัด. ฝ่ายพระยาสวรรคโลกแด  
 นายทพนายกองชงแตกมานน, ก็ไปเมืองบริบูรณ์, เขาเผ่าพระสรุ  
 พรมมาราช, กราบทูนประพรตเหตุทงปวง พระสรุพรมมาราช  
 ไต่แจ้งตงน, กิดกพระทย, จงแคงกองตระเวนเป็นเลื้อบมาผดเปิดย  
 กนออกไปลาดคอยดูข้าศึก, ทงให้จุดเผ่าชาวตนในทองนาเดี่ยแล้ว,  
 บอกรัษการเข้าไปนกรงกมพูชาธิบดิ์. ฝ่ายพระยาตแฉกแจ้งว่า,  
 เมืองโพธิ์ดัดเมืองบดบองเดี่ยเกชาดักแล้ว, กเดี่ยพระทย. จงส่ง  
 พระยาราชนเรศคุมพดหม่นหนงยกไปช่วยเมืองบริบูรณ์. ฝ่ายดมเค็ด  
 พระนเรศวรเปนเจ้า, ดัดเคียดพยหะยาดรทพรอนแรมตามดัดถมารคมา  
 ล้ามคนมาถึงป่าท่งนาเมืองบริบูรณ์. กองหน้าพบเขมนกองตระเวนเข้า,  
 ได้รบยิงกน, เขมนแตกถ่วงเข้าเมือง. พระสรุพรมมาราชแจ้งตงน,  
 กิดรดว่าดักไทยไต่ทยกเข้ามา, ครนจะแต่งกองทัพออกไปรบเกล็ดกรบ  
 มิหุ่ทห่านจะเดี่ยใจ. ประการหนงดักกยงมนประชมกชหุ, ค่อแผ่  
 บงออกแล้ว, เราจึงจะยกออกกตทเดียว, ให้แควววดครวกรัดถาหน้า

เร่งเดินไวให้มันคง, หย่าให้ราดักเข้าแหกหักเอาได้. ครัดเท่าตงนั่น  
แล้ว, ก็มิได้แก่งออกรบ.

ฝ่ายสมเด็จพระนเรศวรเป็นเจ้า, เห็นทัพเรณูนมิได้ยกออกมารบ,  
พระองค์ก็ทรงทพ. จึงมีพระราชบริหารกำหนดให้นายทัพนายกองเจ้า  
ล้อมเมืองรบหักเอาให้ได้ในเพลา. ฝ่ายนายทัพนายกองทั้งปวงก็แบ่ง  
มันกันเป็นหน้าค้ำหยักล้อมโอบรบรุกเข้าไป. ฝ่ายเรณูนก็รบยิงธนูหน้าไม้  
ปืนไฟออกมาเป็นดำนาค. กองทัพไทยก็ถอย, รุกมุดคืบเป็นดำนาค  
เพลาบึงคั่วรุกเข้าไป. พอเพลาพลบค่ำก็รบจนกัน, ทัพไทยก็เข้าก่อน  
รจากหนามบันค้ายเขี่ยค้ายพันค้าย, จนถึงได้ฟันแทงกัน. ฝ่ายพระ  
ธรรมราชาเห็นดังนั้นก็เหลือกำลังจะรบใหญ่. ขุนช้างพระทองได้  
ทหานหมื่นหนึ่งก็แหกเมืองออกไป. ทัพไทยก็เข้าเมืองได้ไล่ฟันแทง  
เรณูนเจ็บด้วยธนูค้าย. กองทัพเรณูนก็เห็นระบาคันออกหนีทัพ. กองทัพ  
ไทยจับได้พระยาแสนาคเจ้าเมืองบริบูรณ์, พระทอง, ขุนหมื่น, ไพร  
เรณูนพันไทยน้อย, เครื่องศาสตราวุธเป็นอันมาก. ได้ช้างพลายพังใหญ่  
น้อยเจ็ดคืบห้าช้าง, ม้าสองร้อยเช็ด.

ฝ่ายพระธรรมราชาแหกออกจากค่ายได้, มิได้ยังพลรบเดิน  
ไปเพลากลางคืนก็ตามบ้านพรอ, พบทัพพระยาราชนเรศซึ่งพระยา  
ดแวกให้ออกมาช่วย, ก็พากันถอยเข้าเมือง, ขุนเจ้าเจ้าราชการแก่  
พระยาดแวกทุกประการ. พระยาดแวกได้ซึ่งพังคังนักรงพระโกธ,  
ครัดคากไถ่พระธรรมราชาเดานายทัพนายกองแล้ว, จึงให้ตรวจ  
ความล้อมค่ายผู้รุกค้ำหน้าทัพเร่งเดินหอบรบนั้น นอก ช่อมแซม รจากหนาม.  
เขื่อนไทยรบได้ล้อมแต่ประตูเมือง, หนาทนทางค้ำว่าไว้มันหลกแกว

บอกหนึ่ง. ถัดเชิงเทินเข้ามา, ใต้กองหนุนกองระดมร้อยห้าพันตาม  
 เด่น. เชิงเทินชนกถางนั้นใต้กองชนลี้กอง ๆ ระดมพัน. ให้พระ  
 ธรรม์พรหมราชผู้เป็นอนุชาห้อยด้านเหนือ, พระราชมานุห้อยด้านใต้,  
 เจ้าพาตะทะห้อยด้านตะวันออก, พระยาราชนเรศห้อยด้านตะวันตก. เชิง  
 เทินชนในใต้กองใหญ่ลี้กอง ๆ ตะหาพัน, ในขบวนทัพหลวง. แล้ว  
 แต่งหนังสือให้พระยามนตรีเสนาถือไปเมืองยวนชอกกองทัพมาช่วย.

ครั้นเพลาอุทัย พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งพระ  
 องค์, ได้เคลื่อนออกพร้อมด้วยหม่อมอำมาจราชปโรหิต. นายทนาย  
 กองกรรพถวายบังคมเฝ้าพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว. พระบาทสมเด็จพระ  
 พุทธเจ้าอยู่หัว, จึงตั้งให้กรมเอศวพระยาเดชาธิบดีเจ้าเมืองบริบูรณ์, แด  
 พระหลวงขุนหมื่นนายทนายกองเขมรเข้ามาหน้าพระที่นั่ง. ให้ถาม  
 ข้าราชการในเมืองดเวก แดพระยาเดชาธิบดีพระหลวงขุนหมื่นนายท  
 นายกองท่งปวง, ก็ให้การกราบทูลเสด็จทุกประการ. จึงมีพระราช  
 โองการให้พระวิเสสเจ้าเมืองนครเข็ญเป็นพระยาวิเสส, ให้เป็นนายกอง  
 ทัพคุมพลตามพัน, ตั้งหุ้มนะเมืองบริบูรณ์ปลูกขังนางรวบรวมเสบียง  
 อาหารไว้ให้เสด็จ. แล้วได้ตั้งพระราชดำเนินพยุหะยาตราทัพโดยลำดับ  
 มารควัดต้องกัน, ก็ถึงกรุงกัมพูชาประเทศ. ทัพหลวงตั้งหมื่นไถด  
 เมืองทางประมาณเจ็ดสิบเส้น. ครั้นให้นายทนายกองตั้งค่ายล้อม  
 ประชิดเมือง. ให้พระราชมานุห้อยด้านตะวันตก, พระยาดั้หราชเดโช  
 ห้อยด้านใต้, พระยาทายนุห้อยด้านตะวันออก, พระยามหาโยธาห้อย  
 ด้านเหนือ

ครั้นเมื่อทัพหลวงตั้งค่ายรายทางเข้ามาถึงเมืองโพธิ์สัตตวัน, กอง

ทัพพระยาราชวงศ์เจ้าโศกได้เมืองพุทไธมาศ พระยาจันจันตุแม่ทัพเขมร  
 ตายในรบด้วยกระสุนปืนมากระดัง, ไต่รบกับกองทัพพระยาภูมิวงศ์  
 ฝ่ายกองทัพพระยาเพชรบุรีเจ้าเมืองป่าด็ก, ไต่รบกับกองทัพเรือ. พระ  
 ยาวงศ์ราชวงศ์กองทัพเขมรแตก พัดเขมรจมน้ำตายเป็นอันมาก. พระ  
 ยาวงศ์ราชวงศ์ของบ้นไทยตาย. กองทัพไทยได้เมืองป่าด็ก, ลำพา  
 พระยาจันจันตุ. กับลำพาตุ้มคำดักห้าห้า. สดุดีฝรั่งสองลำ, เรือรบ  
 เรือปืนไทยน้อย, เครื่องศาสตราวุธเป็นอันมาก. พระยาเพชร  
 บุรียกกรุดตามชนมาถึงปากกระดัง, เห็นกองทัพพระยาราชวงศ์กับเขมร  
 ยิงรบกันหยา. พระยาเพชรบุรียกกระบวนเข้าไป. กองทัพเขมรทวน  
 มืดก็แตก, พระยาราชวงศ์, กับพระยาเพชรบุรีสองทพันบนจับกัน  
 เข้า. ก็ยกกระบวนเข้าเมืองจตุรमुख. แล้วยกเข้าไปบนจับกองทัพ  
 หลวงพระเมืองดเวก.

ฝ่ายกองทัพพระยานครราชสีมาซึ่งตั้งเมืองนครเดียมราช. ฟาก  
 ทิศด้านตะวันออก, ก็ยกมาตั้งค่ายบนกระดังสาย, พร้อมกันกับกอง  
 ทัพเรือ. พระยาเพชรบุรี, พระยาราชวงศ์, พระยานครราชสีมา,  
 แลพระยาพรหมวงหวนเมืองนายทพนายกองทั้งปวง, ก็พากันขึ้นเผ้าพระ  
 มาทสมเด็จพระพุทธเจ้าใหญ่หัวนาคายเมืองดเวก, กราบทูลซึ่งได้รับราย  
 ทูล, แลได้ลำพาสดุดีฝรั่ง, เครื่องศาสตราวุธ, ปืนไทยน้อยเล็กสั้น  
 ทุกประการ. พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าใหญ่หัว, ก็ทรงพระโสมนัส.  
 จึงตรัสให้พระทศบาลเจ้าหม่อม, แลควมพระราชโองการตั้งนายทพนายกอง  
 ค่ายด้อมทั้งปวง, ให้เร่งเดินค่ายประชิดเข้าไปให้ใกล้เมืองเด่นหนึ่งแ  
 ดวนคืบวา ให้ตั้งมั่นพูนดินทวงคืบม, มุมละสองด้าน. เอาปืนไทย



ทัพเรือจนจก, ยิ่งกวาดตามเชิงเทิน. บันดาประตูเมืองนั้น, ก็ให้  
ตั้งบอมเขมบนไทยชนยงด้วย. หนาทไตทหานบางหย่น, ให้กองทัพ  
เรือกองทัพเมืองนครราชสีมายกขึ้นรบ. เร่งทำการให้พร้อมแต่ใน  
สามวัน, ถ้าผู้ใดผิดตามกำหนดจะคัดดั่งละยับด้วย. ฝ่ายนายทัพ  
นายกองทั้งปวงกลัวพระราชอาญา, กราบถวายบังคมแล้ว, ก็เร่งทำตาม  
พระราชอาญาทางกลางวันกลางคืน.

พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวจึงให้แต่งเป็นหนังสือว่า, หนังสือ  
สั่งผู้เป็นนายกองทหารทั้งปวงทพหน้า, อันเป็นสัจธรรมประจักษ์บาท  
มฤตกาบรรพตนามาส, คุณหญิงกรแก้วอยู่ในใต้เบื้องบาทสมเด็จพระ  
พุทธเจ้าอยู่หัวนครกรุงเทพมหานครอยุธยา, อันมีพระบรมเดชานุภาพ  
ปรากฏ, คุณทองพระทนต์ดั่งโลกมายังพระเจ้ากรุงกัมพูชาธิบดี,  
ซึ่งเป็นไทยในกัมพูชาประเทศ. แต่ก่อน ๆ กรุงกัมพูชาธิบดีเคยถวาย  
หรือผู้บรรณาตราเครื่องบรรณาการ, ต้องพระนครก็เป็นผู้บรรณาการด้วย  
กัน. สมณพราหมณาจารย์อานาประชาราษฎร์ก็ได้ความนี้, เป็น  
ในพระเจ้ากรุงกัมพูชาธิบดีได้ทรงให้ในสัจจามุข, ก็คือทั้งการกับ  
เป็นปัจจุบัน, ให้เคืองไต่ถามทุกข์, เอาโลหิตมาล้างดาบทหานไทย, จะ  
ให้เหลืออยู่แต่ปากบพ, บากบดินคุดมคณ. บดินคุดมคณพระราชดำเนิน  
มาถึงพระนครแล้ว, อันจะได้ไชยชนะมิได้ไชยชนะนั้น, พระเจ้ากรุงกัม  
พูชาธิบดีหาเข้าพระทัยไม่หรือ. ให้เร่งออกมากราบถวายบังคมพระบาท  
มฤตกาถวายแล้วบรรณาการ, เห็นชีวิตจะยืนยาวไปได้. หรือหมายความว่า  
ไชยชนะ, ก็ให้เร่งยกทัพโยธาออกมาทำสงครามกันดูเถิดเป็นขวันตา.  
ถ้ามีออกมาในสามวัน, พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวจะให้ทหาน

เขาพักแผ่นดินเสียแต่ในพริบตาเดียว.

ครั้นแต่งเสด็จให้พระยาเสนาบดีเจ้าเมืองบริบูรณ์, กับพระ  
ยาพระเชมนซึ่งทพเรอจับได้ออเข้าไป พระยาพระเชมนทงปวงกราย  
ถวายบังคมตาแล้ว, ก็นำหนังสือเข้าไปถวายแก่พระยาตเวท. แล้ว  
ทูนซึ่งได้รบทางบกทางเรือเสด็จขึ้นทุกประการ พระยาตเวทได้แจ้งใน  
หนังสือแต่เพียงกองทัพเรอเพียงเสด็จพระชนก, จึงตรวดว่า, อ้ายเหตุนให้  
ออกไปรบดึก, กลับเป็นพวกับเจ้ามิตรเป็นทตอหนังสือเขามาอีกเล่า  
โถมมาถึงตายให้เอามันไปจำไว้ ครวดเทางนนแล้ว, ก็เสด็จเลย  
พระนคร, เห็นกองทัพไทยเดินค่ายประชิดเขามาใกล้ จึงบัญชาสั่งให้  
จุดปืนใหญ่ขึ้นยิงระดมออกไป, คองพลลี้ภัยตายเจ็บป่วยมาก, ทำ  
การเข้าไปมิได้ พระยาราชมาน, พระยาดัหราสเดโช, พระยาทายน,   
พระยามหาโยธาเห็นดังนั้น, ก็ให้ขุดมุดดินถมขึ้นบังควดเนิน, เชน  
ยิงออกมาไม่ถูก, แล้วเร่งให้ถมมุดดินเป็นคันชนสูงกว่าค่ายเมือง, เอา  
ปืนใหญ่ขึ้นยิงจากดองวณต้องคนก่เสด. ฝ่ายพระยาตเวทเห็นดังนั้น,  
ก็ตงค่ายล้อมค่ายเมืองสูงเป็นค่ายบังควดซาดัก หลังเชิงเทนนสูงล้ำ  
วาด้าให้ชกับกตา, แล้วไว้ประคุดแบเป็นช่องเดิน เดี๋ยบบนใหญ่  
บนนอยยังคอบโคกนมโคชาดทงกตางวณกตางคิน พดเชมนซึ่งรกด้า  
หนาทเชิงเทนนคองบนเจ็บป่วยตมตายเป็นอนมาก ตมเคดพระพท  
เจ้าหยทเห็นการพร้อมพอจรทกเอาเมืองได้, จึงให้โหรทาเรกได้  
เรกได้วณตกรเดอนหาชนตองคำ, บวออกดักเพดาดับทุมหาบพ, จึง  
คำหวัดพระราชกำหนดให้พระราชมานูซึ่ง้างพลายจุโจมทัพ คุมททาน  
ด้ามพันเข้าโดยถนนประคุดกันครวดนคก, ให้พระยาดัหราสเดโชซึ่ง้าง

พลายจันโคมบุตร, คุณทหานลำพันเข้าโดยถนนประตูด้านใต้, ให้  
 พระยาทนายข้างพลายมารประดับ, คุณทหานลำพันเข้าโดยถนน  
 ประตูด้านตะวันออก. ให้พระยามหาโยธาข้างพลายไฟพัทธกัลป์, คุณ  
 ทหานลำพันเข้าโดยถนนประตูด้านเหนือ. ซ่างนั้นให้ได้หน้าว่าห์เกือก  
 เหล็ก, ทหานหม่นต้องพันให้ได้เกือกหนึ่ง, เตื่อหนึ่งหมวกหนึ่ง ฝ่าย  
 ค่ายประชิดทงปวงนั้น, ให้ระคมจุบปั่นใหญ่เข้าไป กวาดตามเชิงเทิน  
 แดประตูแต่ด้ามยามไปกว่าจะถึงเรือก, หย้าให้พลเขมรมาช่วยกัน  
 ถนัดได้, แต่ทว่าเป็นเพตาดางคันจะไม่พรหม, ให้คอยคุดวงพล, แด  
 พังเลี้ยงคองกลองแตรสังข์เป็นด้าคนเรือก, แดวกให้ยกทหานเข้าหัก  
 ขาเมืองให้โตจทุกด้าน. ถ้าผู้ใดจะคัดดัดสะเลียบเลียบ, นายทัพ  
 นายกองทงปวงแจ้งพระราชกำหนด, กราบถวายบังคมลาแดวกไป  
 เตรียมการตามรับสั่ง. ครั้นเพลาด้ามยาม, เจาหน้าทงปวงกระดม  
 ปั่นเข้าไปในเมือง, คองเขมรน้อยเจ็บล้มตายเป็นอันมาก ฝ่ายลัมเต็ด  
 พระพุทธเจ้าใหญ่หัวทงสองพระองค์, ก็ชงเครื่องสำหรับขุดศิราษณยุช  
 ลัมเต็ดพระนเรศวรเป็นเจ้าชงเจาพระยาไชยยานภาพเป็นพระคชาธาร  
 พร้อมด้วยโยชานันต์, ลัมเต็ดมายืนข้างพระที่นั่งตรงประตูควรวัดที่  
 พระยามหาโยธา. ได้เพชรเรือกจึงให้ระโคมคองกลองแตรสังข์, จุ  
 เพ็งพลุชนเป็นด้าคน. พดทหานทงด้านเหนือด้าน, ก็ให้ชนพร้อมกัน,  
 พระยามหาโยธา, พระยาดักราชเดโช, พระยาทนายนา, พระยาราชมานู  
 ข้างหน้าทหานเข้าจะทำดาบประตูเมือง. เขมรซึ่งอาดาหน้าทรม  
 ประตูแดวกด้าประตู ก็ยิงธนูหน้าไม้ปืนใหญ่น้อยออกมทงด้าน พด  
 ทหานเจ็บป่วยล้มตายกมไคถอย. พระยามหาโยธาก็รบเข้าไปให้แทง

ประตูเป็นสามภาค พอรุ่งขึ้นเป็นวันเสาร์เดือนห้าขึ้นสามค่ำ, ตุลาคม 946 ปีจอคนดก, ประตูพังดัง. ทหารไทยครุเข้าเมืองได้, ได้ค่าฟัน เขมรล้มตายเป็นอันมาก. เขมรกองชนกองกลางทั้งสองชน, ก็มีได้รับ, ทั้งเครื่องศาสตราวุธด้วย, หนึ่งกระจัดกระจายออกจากเมืองบ้าง, ไปหาครอบครัวบ้าง. พระราชบุตรนั้นก็หนีไปด้วย. จับได้พระยาเดวกับ พระศรีสุพรรณมาราช, เสด็จมาตีประยวงด้สนมกรมใน, ท้าวพระยา พระเขมร, ครอบครัวพดเมืองเป็นอันมาก. พดทหานก็คุมพระยาเดว พันทนามากวายเป็นอันมาก.

สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวเฝ้าพระโอรส, แล้วมีพระราชโองการ ครัดถามพระยาเดวว่า, ท่านเป็นกษัตริย์ชาติราชดำรงแผ่นดินกรุงกัมพูชาธิบดี, มีพระราชเป็นแคว้นแคว้นขึ้นตมมา ฝ่ายกรุงพระมหานครศรีอยุธยา, ก็มีประจันตชนบทเป็นแคว้นแคว้น. แลสองพระนครนั้นก็พระราชานี้ใหญ่, ถ้าจะใคร่ได้สมบัติในพระนครศรีอยุธยาแต่เดิมมาหมด ให้กว้างขวาง, เหตุไฉนจึงมียกเป็นพยุหะโยธาไปกระทำสงครามให้ต้องตามทำนองชาติราชวณยุช, อันเป็นทบั้นเท่งราชหรือทกษัตริราชแต่ก่อน, จึงคอยแต่ว่าดีกรุงหงสาวดีมาตีพระนครศรีอยุธยาครั้งใด, ก็มีแต่ยกพดไปพดอยช้ำเค็มตเอาเมืองชนบทประเทศ กวาดครัวอพยพมาเมืองทุกครั้ง. ทำดีก็ถูกจากอันมาดีกลบฟองดังขุนบักสำณะนั้น, คอยด้วยราชประเพณีแล้วหรือประการใด. ครองนทานถึงซึ่งปราชัยแก่เราแล้ว, จะคิดนั้นใดเล่า. ให้เข้าไปตามดัจตามจริง, จะได้เป็นเยี่ยงอย่างกษัตริย์ไปพายหน้า.

พระยาเดวกราบบังคมแล้วทูลว่า, ซึ่งข้าพระองค์เป็นคน

โศกเจตนา<sup>๕</sup>มิได้กระทำสงครามตามราชประเพณี<sup>๕</sup>กัศัตร์, ไปปลุก<sup>๕</sup>ดบกระทำ<sup>๕</sup>  
 แค้น<sup>๕</sup>หนาม<sup>๕</sup>แก่พระนคร<sup>๕</sup>ด้วย<sup>๕</sup>ยุชยาน<sup>๕</sup>น, โสณ<sup>๕</sup>ณิ<sup>๕</sup>ณ<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ต<sup>๕</sup>าย. ถ้า<sup>๕</sup>พระ<sup>๕</sup>องค์<sup>๕</sup>  
 พระ<sup>๕</sup>ราช<sup>๕</sup>ทาน<sup>๕</sup>ชีวิต<sup>๕</sup>ไว้, กร<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>พ<sup>๕</sup>ชา<sup>๕</sup>ธิ<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>จะ<sup>๕</sup>ได้<sup>๕</sup>เป็น<sup>๕</sup>จ<sup>๕</sup>า<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ณ<sup>๕</sup>ท<sup>๕</sup>เ<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>า<sup>๕</sup>กร<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup>เท<sup>๕</sup>พ<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>ห<sup>๕</sup>  
 น<sup>๕</sup>คร<sup>๕</sup>, ถ้า<sup>๕</sup>มิ<sup>๕</sup>เด<sup>๕</sup>ย<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup>แ<sup>๕</sup>ด<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>จะ<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>ห<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>า<sup>๕</sup>ต<sup>๕</sup>าย.

สมเด็จพระพุทธเจ้าใหญ่หัวโตซึ่งพึ่งคำพระยาตลกคนนั้น, จึงตรัส  
ว่า, เราได้ออกมาจำคุกแล้ว, ถามขยแก่ท่าน, เราจะทำพิธีปลงกัม  
เภาโดหิกท่านตามบาปแต่ให้จงได้. ท่านอย่าอาลัยแก่ชีวิตเลย. จง  
ตั้งหน้าหาขอบในปรโลกนั้นเถิด. บุตรภรรยาญาติประยูรวงศ์ท่านนั้น,  
เราจะเลี้ยงไว้ใหม่ความสดชื่นแต่ก่อน.

ตรุดตงนนแล้ว, กรมพระราชบริหารเกษมมนตรี, ให้ตงการพช  
ปลมกมโดยดำตร. พระโหราชบดภพอพราหมน, กจตแจงการนนเสด.  
จิงเซนต์เคดดมเคดพระพทเจ้าหยุหัวเคดชนบนเกย. เจ้าพนักงาน  
องครกด์เอาควพระยาดเวกเข้าไคเกย, ตดด้ระเอาถาดทองรองโดทิศ  
ชนไปเข้าระพระบาทดมเคดพระพทเจ้าหยุหัว. พระโหราชบดภกถนคอง  
ชย, ชพอพราหมนเบาดังชประโกมคฺรียคนตรี, ถวามรชาพิเลกชง  
อาเดัยรภาดโดยดำตรพชได้คดเคดเข้าพดบพดา.

รุ่งชนดัมเดตพระพุทฺธเจ้าหยู่หัวทงต๋องพระองค์, ซ่งเศรองค์ำหรับ  
ราชวรนงคัยุสเด็ด. ดัมเด็ดพระนเรศวรเป้นเจ้า, ซ่งนำพระทงนงราช  
พาหนะ, ดั่งด้ามล่อกคืบต๋องนัว. ดัมเด็ดเอกาทล่รตซ่งนำพระทงนง  
พดาหค, ดั่งด้ามล่อกคืบ. พร้อมแล่นแล่นางคณิกรโยธาหน, แฮ้โดย  
ซบจนซ้ายขวาน้ำหตั้ง, เด่วคตติบร้งพระดริยซุมล่ายพัคโปกพั่น, มี  
ค้องกตองแควดั่งซบระโคมนรีนาท, พระบาทล่เด็ดพระราชค้ำเนินเข้าไป



พระมหานครด้อยุธยา. แดนศรภรรยาณาคิประยูรวงศ์พระยาตเวท,  
 แดกรวงพระยาพระเชษฐมนษอนน, ก็ซึ่งพระกรุณาให้จัดแจงบ้านเรือน,  
 แดงพระราชทานเครื่องอันมหั่งปวงให้โดยคณ. ครนนายทพนายกอง  
 ทพบกทพเรอถึงพระนครพรอมได้ด. ส้มเค็ดพระพุทเจ้าหุ่ยหัว, ก็ซึ่ง  
 พระราชทานบำเหน็ดรางวัลโดยส้มคณแก่ความชอบ. แด่พระยาราชมาน  
 นน, ให้เป็นทเจ้าพระยาอคมหาเดนาชบดส้มทพรเถาใหม่. พระราช  
 ทานพานทอง, เคาณาทอง, เจียดทองซ้ายขวา, กรบฝกทอง, เครื่อง  
 อุปโภคบริโภคเป็นอันมากโดยถาณาดักดี.

ครนของครเดอนหาชนดองค้ำ, ตุลาคม ๑48 ปีจอชดัก,  
 กรมการเมือองกยบรืบอกรเข้ามว่า, พระยาสร์ไสนรงค์, ซึ่งให้ไปรง  
 เมือองครนาวสร์เปนกบด โกล่าชบดกรบบังคมทูน, พระบาทสมเด็จพระ  
 พุทเจ้าหุ่ยหัวซึ่งพระมหากรณายังแกลงหุ่ย, จึงโปรดให้มัคราออก  
 ไปหาคว, พระยาคระนาวสร์กรมมา. ส้มเค็ดพระเจ้าหุ่ยหัวซึ่งพระพิโรช,  
 จึงให้ส้มเค็ดพระอนราชราชเจ้า, ส้มเค็ดพระราชดำเนินยกทัพออกไป.  
 แดทพส้มเค็ดพระอนชาสเค็ดออกไปรงนพนดล้ามหม่น, ช้างเค็ด  
 ล้ามร้อย, ม้าหาวร้อย. ทพปากไค่นเมืองไชยา, เมืองชุมพร, เมือง  
 คลองวาน, เมืองกย, เมืองปราน, เมืองเพชรบุรี, หกเมืองเป็นคณ  
 หม่นหัวพัน, ประชุมทัพค้ำบนำงสพานคินทพทางถึงชร.

ฝ่ายพระยาคระนาวสร์รู้ว่าส้มเค็ดเอกาทสร์ถิดอัสวรบรมนาถบรม  
 บพิตรพระเจ้าหุ่ยหัว, ส้มเค็ดพระราชดำเนินยกออกมา, ก็เกรงพระเดช  
 เชาภาพเป็นอันมาก. จะหนักเห็นจะไม่พัน, จะแต่งทัพออกรบกับเห็น  
 เหลือกำลัง, จนความคิดหุ่ยแต่ถกนังรกรดำนไว.



ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จถึงเมืองนครราชสีมา, จึงให้ตั้งค่าย  
ล้อมไว้โดยรอบ. แต่ทัพหลวงนั้นตั้งใกล้เมืองท่าส้มเสน. จึงส่งแต่ง  
หนังสือรบถึงเจ้าไปว่า, พระยาตะนาวศรีเป็นข้าหลวงเดิมตั้งจ้อมันคง,  
ได้ทำราชการโดยดีตั้งงานพระราชสงคราม, ความชอบหลังมาเพิกมา  
นัก. จึงทรงพระมหากรุณาให้มาขึ้นเมืองนครราชสีมา. ยังหาเสมความ  
ชอบไม่ชก. ด้วยเจ้าเป็นด้วยเหตุว่า. เมืองนครราชสีมาเป็นเมืองหน้าด่าน,  
กรมจะแต่งให้ขุนนางมาช่วยราชการ. จึงให้พระยาสุรสีห์ทรงยกออกมา  
ช่วยต่างพระเนตรพระกรรณ. เนื่องจากความชอบยกยอพระยาสุรสีห์, แลมีข่าว  
ไปว่า, พระยาตะนาวศรีคิดการเป็นกบฏ, สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงไม่  
เชื่อ. จึงมีตราออกมาให้หา, กับเจ้าไปเฝ้า. เนื่องจากความจงรักภักดี,  
ครั้นให้เรายกออกมา, กับความเมตตาหนักหนา. พระยาตะนาวศรีผิดแต่คง  
เคียดชัง, ให้ยกมาหาเราเกิดจะกราบท่านขอโทษใจครั้งหนึ่ง. ถ้าจะมา  
ก็ให้มาในเวลานี้. ถ้าจะมาเห็นว่าจจะรบทัพพราด, ก็ให้แต่งบองกันไว้ให้  
มันคง.

พระยาตะนาวศรีแจ้งในหนังสือดังนั้น, จึงคิดว่าเราได้อาการล้อม  
เกิดถึงเพียงนี้แล้ว, แลซึ่งหนังสือรบถึงมาคงเป็นราชอุบายตั้ง  
ออกไปก็คงจะตายผิดชอบก็จะหยุดไป, ถึงตายก็ให้ปรากฏชื่อไว้พยานหน้า  
พระยาตะนาวศรีก็มิได้ออกมา, เพลารุ่งแคว้นาตกกาหนึ่ง, สมเด็จพระเอกาท  
ศรถอดธงรบมณาดมบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว, สดุดีซึ่งเครื่อง  
อภังการประดับดังหีบพิไชยยุทธ, สดุดีซึ่งเจ้าพระยาปราบไตรจักร  
เป็นพระราชา. พร้อมด้วยท้าวพระยาพลทวยหาญเป็นชนคั่นแน่นไว้  
ได้โคมรมาสดับ, ทั้งท่อนทองทึงทิดเป็นถ้องแกลได้เอาไฟด้วย

มยุรเดวคณิศร, กตงกตคณบดีทั้งทศกรบวรบงแซกแซงธรม่ายพรายพรหม  
 คาสดา, ตัฟทโกตาหลกกกกองกตองชนะแควต้งชัสนนรนาท. พระบาท  
 ต้มเค็ดเอกาทสรอติสวรมนาถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าหยัหว, ต้มเค็ด  
 กรราทพดเถยบทอศพระเนตรตทวงท, ซึ่งจะให้พดททานเขานเมือง.

ฝ่ายพระยาคนาวร ออกมายนถอหอกกนตบประทนหยบนเชิงเทิน  
 แดเห็นพดตมเค็ดพระอนชารราชเจาดุจฉายนาอนโหดหงถงมาเมอดน  
 ตวัดแควโดยนเคียงบถตองแควต้งชกคกใจต้งไป, หอกพดตคจาก  
 มอมไครวควาวไพรทงปวงเหนงนกกเคียงใจ พุดเค็ดกนตอ ๆ ไปว่า  
 นายเราเห็นจะบองกนเมืองไวมไค พดททานทงปวงกยงครนครามพระ  
 เตชเตชานภาพเปอนนมาก. ต้มเค็ดพระพุทธเจ้าหยัหวต้มเค็ดเถยบควอบ  
 เมืองคนาวรเห็นหนาทขางอุตรทต้งเขาไค ต้มเค็ดกตบมายค้ายคหวง  
 จมพระราชกำหนดให้นายทพนายกองทอนไครอยอนปดายนไคไนให้  
 ผูกพดเพดงพระเนยงจกรบ เพดาคตบเค็ดทุมกาโดยนเคียงบนไคยสำ  
 นิตเปนลำนเค็ด, ให้เออนไคพาดจตุพดพระเนยงบนเอาเมืองให้จ้งไค  
 ทาวพระยามชนนทนายทพนายกองรบพระราชบชธาแคว, กมาคจแง  
 การทงปวงให้พรอมลพ, กบพดททานอาธำพนหนง, ซึ่งจะให้มา  
 บินเมืองพรอมเค็ด. ครนเพดาดำมยามต้มเค็ดพระพุทธเจ้าหยัหว, ต้มเค็ด  
 ชนเกยคอยเรกต, เตชบารมต้มเค็ดพระพุทธเจ้าหยัหว, ถ้าจะมชย  
 เกชาลคกรงไค, ก็ให้ลำนมคตบประจกตทกกรง. พอเพดาดวงดำนยาม  
 เจ็ดบาท, พระส่ำวริกรบมชาทไคยเทำผดลำนเกดยง, ต้มเค็ดผานดำนเมือง  
 คนาวรมาเค็ดอุตรทต้งไปเคียงอาคเน, พระวตมต้งว่งไปทงอากาศแเด  
 ปกพดต. ต้มเค็ดพระพุทธเจ้าหยัหวเห็นดงนกกมพระบิตโลนนต, ถวาย

ทศนัฏโฆธานเห็นอัสโรคมักด้วยบัพจากประตึก. แล้วตั้งปโรหิตา  
จารย์ทั้งหลายให้ประโคมเครื่องขับคนตรีขับพาทย์ร้องขับในทันที. ให้  
ฝรั่งแม่นจุฬารังคราทายทงตามบอกได้กันเป็นลำดับ. ฝ่ายนายทัพ  
นายกองได้ยินเสียงปืนไทยเป็นลำดับ, ก็ให้ทหารเขมรในไพร่กล้าแพง  
เมือง, จุกพลูพระเนียงเป็นโกธาคธ. เจ้าหน้าทเห็นดังนั้นก็ตกใจ. จะ  
ออกยืนรบพุ่งกันเพื่องมิได้ก็ทงหนาทเดียว. ฝ่ายทหารราชหลวงเข้ามาเมือง  
ได้, พอพลารัฐนถกุมเอาตัวพระยาตะนาวศรีพมมาเข้ามายัง  
ค่ายหลวง. สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวให้ตั้งพระราชอาญาเคียนยกทง  
ตามดับที. แล้วบอกข้าราชการเข้ามายังกรุงเทพพระมหานครด้วยขุขยา.

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเป็นเจ้า, ตรัสได้แจ้งว่า, สมเด็จพระ  
พระอนุชาธิราชเจ้าไคเมืองตะนาวศรีแล้ว, จับได้พระยาตัวไคเมืองคัง  
นั้น, กรมพระพิษณุต, จงทรงพระมหากรุณา, ให้มีตราตอบออกไปว่า, หย่า  
ให้เข้ามาในกรุงเดย, ให้ตระเวนแล้วคัดดีดะเลียบประจานไว้หน้าเมือง  
ตะนาวศรี, หย่าให้ผูใดเอาเยี่ยงหย่าง. แต่ให้พระยาราชวิธานนท์เป็น  
เจ้าพระยาตะนาวศรี.

สมเด็จพระอนุชาธิราชเจ้า, ก็กระทำตามพระราชบัญชาสมเด็จพระ  
พระเชษฐาธิราชทุกประการ. ครั้นจัดแจงเมืองตะนาวศรีราบคาบเป็น  
ปรกติแล้ว, สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ตั้งพระราชนัดดาขึ้นมายังกรุง  
เทพพระมหานคร, แล้วสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชเจ้ากราบทูลขึ้น  
ทุกประการ. สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเป็นเจ้าบรมบพิตร, มีพระทัยโสมนัส  
ครั้นสมภพธิดาธิราชสมเด็จพระอนุชาธิราชเจ้าเป็นอันมาก.

ครั้นวันอังคารเดือนสิบสองแรมห้าค่ำ, มีหนังสือบอกพระยา

จนทบรู, ตั้งตัวตั้งมิ่งอุบาทของ, ซึ่งถอหงส์อเจ้าเมืองเมระดาเตง, ขอ  
 ขอยสัตว์สัตว์คมาถิงพระยาภาณจนทบรู, คอยหาพเจ้ากับพระยาดาวเจ้าเมือง  
 เมระคมะ, เกิดมหากตระหะแก่กัน. พระยาดาวจะยกมาตเมืองหาพเจ้า ๆ  
 หาพจะมีได้. จะขอเอาพระเศษเศษานภาพพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้า  
 หยหัว, อันมมูมราต์กรัดดาการมหิมา, ดุจหนึ่งสมเด็จพระเจ้ามน  
 ชาติราชจกรุงคทพย จกรพดอนม พระราชเดชาอรรทอ อานาจักรอนแผ  
 ไปในทอับไทยทงต์, มีทอับน้อยสองพันเป็นบริวารเป็นนครแถวกันเกด.  
 จะขอออกทพยกไปช่วยกันเมือง, พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหยหัว  
 ทงต์ของพระองค์ได้ซึ่งชาบตงน, ซึ่งพระโถมันต์, จึงพระราชทานเดอ  
 ฝ้าเงินตราแก่ตั้งมิ่งอุบาทของโดยตั้งมคณ. แล้วตรัดให้พระยาสัตว์ไถนรงค์  
 ถอพดสองพัน, สรรพไปด้วยเครื่องดาคราอูชยกไปนะเมืองเมระดาเตง.  
 กักถอพระเศษานภาพ, มีได้กิดอาคาคตอไป. ขณะเมื่อพระยาสัตว์ไถนรงค์  
 ไปช่วยกันเมืองเมระดาเตงน, เจ้าฟ้าแสนหวึงแกพราดย, มีราชบุตร  
 สององค์แต่ต่างมารดา. พันองสององค์ทายูซึ่งราชสมบัติแก่กัน.  
 ฝูของตั้งมได้, ถอพชายจะค่าเดย, ครนรว่ากของทพไทยมาตงหยนะเมือง  
 เมระดาเตง. ก็พาพคพวกประมาณร้อยเสด, หนึ่งมาหาพระยาสัตว์ไ  
 นรงค์นะเมืองเมระดาเตง. พระยาสัตว์ไถนรงค์กับอกตั้งควเจ้าฟ้าแสนหว  
 มายังกรุงเทพมหานคร. พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหยหัวทงต์ของพระ  
 องค์, ซึ่งพระมหากฐณภาพแก่เจ้าฟ้าแสนหว. แล้วซึ่งพระราชทาน  
 เครื่องอุปโภคบริโภคเป็นอันมาก, เดยงไว้โดยถานาถักด.

ถุถักกราช 949 ปีกุนนพดก, ราชบุตรนักพระถักฐาผู้เป็นพระยา  
 ตเวก. เมื่อสมเด็จพระพุทธเจ้าหยหัวเสดไปปรน, ขณะเมื่อข่า

ทดลองเจ้าเมืองแควในเขตกลางคั่นน, ราชบุรณมาหยูหนาท. ครน  
 ทพไทยเจ้าเมืองได้แฉความกตัญญูได้หับดา, หน่อจากหน้าทกบ  
 บ่าวลวณลลคนเจ้าป่าพากันหนีไปถ้งแดนเมืองถ่านซ่าง. ครนรว่ากอง  
 ทพทวดตเค็ดพระราชค่านินกตบไปกรุงเทพมทานครสร้อยยุธาแฉว, ก  
 พลกนกตบมาเมืองแฉว, เฉนาคทเลดอหยูน, กบส่นมระพรหมน  
 ประชาารสตรงหลาย, จ้งพรอมกนยกพระราชบุตรทานชนราชาภิเศก,  
 เปนพระยาดแฉวครอบครองแผ่นดินแทน พระบิดาพระยาดแฉว ครนได้  
 ครองดีริราชส่นมบเค็ด, กอด้หาบารุงส่นมระพรหมนาจารย์โดย  
 ยุคติชมราชประเพณมาโตเคอนเศ็ด. จ้งตรตปรกส่ากบเส่นาบค่นมคร  
 กอมนทหลายว่า, แต่ก่อนมาพระบิดาเราไปกระทำเศียนหนามค่อ  
 กรุงสร้อยยุธาน, ไม่เกรงพระเศเดชานุภาพล่เค็ดพระพุทเจ้าหยูทวง  
 ส่องพระองค์, อันชงอัสถภาพล่จ้พระสรีรเทพบุตรแดพระจันทอนมรส่น  
 ส่วางทวโลกธาตุ, ความพินาส่นิบหายจ้งถึงพระองค์แดพระชาติประ  
 ยุวงส่นในกรุงกมพูชาธิบ. แดครงนเราจะทำคจ้บิดานนไม่ควน. จ่าจะ  
 อ่อนน้อมเขาพระเศเดชานุภาพพระเจ้ากรุงเทพมทานครสร้อยยุธา, เปน  
 ทพทพานกความส่นล่ส่นได้ม้แก่เรา. ทานทงปวงจะเห็นประการใด  
 เฉนาคค่นมครมทหลายกราบทูนว่า, ช้งพระองค์ดาหรดนควนนก ขอ  
 พระราชทานให้พระองค์แต่งคอกไม้เงินทองเคื่องราชบรรณาการ, มีพระ  
 ราชส่น, ไปอ่อนน้อมโดยราชประเพณ, เมืองชนเมืองออกกรุงเทพ  
 มทานครแฉว, ความส่นวิส่วส่นพิพชน มงคดจ้งบังเกิดม้ไปทราบเท่ากตปา  
 วส่น, พระยาดแฉวได้ฟังค่นนค่นน. จ้งให้แต่งคอกไม้เงินทอง  
 จคเคื่องราชบรรณาการเป็นอันมาก, แฉวแต่งคดส่นพระราชส่นให้ออก

ยาวงลำซัด, พระเล็นหามนตรี, หตวงบวรนายกเปนทูตานุทูตจำทูลพระ  
 ราชดำเนิน, คุมเครื่องราชบรรณาการ, ครนถึงด่านปราจีนบุรี, กรมการ  
 ก็คุมทูตานุทูตเข้าไปยังกรุงเทพมหานคร. เล็นนำค้ำเอากิจจานุกิจกราบ  
 บังคมทูล, พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวดำหรีดให้เบิกทูตเข้ามาเฝ้า  
 นมัสการหน้าพระที่นั่งมณฑลภิเษก. ครั้นพระราชาธิบดีจัดการสำมนักแด่,  
 พระสงฆ์ปราชญ์อ่านพระราชนิพนธ์, ในถ้อยพระราชนิพนธ์นั้นว่า, ข้า  
 พระองค์ผู้ครองอินทปัตถนครรัตนธานี, ขอถวายบังคมทูลพระบวรบาททง  
 กษมา, ส้มเด็ดพระผู้จอมมกุฎกรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยามหาดิลก  
 ภพพรตราชธานีบรมมยุ, อุดมพระราชนิเวศมหาสถาน. ด้วยพระ  
 บิณฑบาตของมโหรีรสสาขอบรรณาการโดยราชประเพณี, กระทำพาดพิง  
 มิได้รู้จักกำลังคนกำลังทาน, มาก่อนเกิดเป็นปรปักษ์แก่กรุงเทพมหานคร  
 นคร อุปมาดังจอมปลวกมาเคียงเจ้าพระดีเมธีราชบรรพต, มิฉะนั้น  
 ดั่งมรดกชาติของอยุธยาการด้วยพระยาราชดี, อันมีมหิทธิ  
 ฤทธิคุณภาพ, ก็ถึงแก่การดิ้นจากโอรสรัชชวรยาน, ก็เพื่อผล  
 กันได้ทำมาแต่ก่อน. แต่ข้าพระองค์ของแผ่นดินเมืองดงแควกรุงนี้จะ  
 ได้เอายิ่งหย่างพระบิณฑบาตได้, จะขอเอาพระเดชเดชานุภาพสมเด็จพระ  
 พระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์, ปกเกล้าปกกระหม่อม, คุณคุณแก้ว  
 แห่งท้าวหาพรม, อันมีปรีมณฑลกว้างขวางร่มเย็นไปทั่วจักรวาล,  
 ข้าพระองค์ขอถวายสุพรรณิหรณรัตนมาดาบรรณาการ, โดยราชประเพณี  
 ดับไปทราบทั่วกันปาวสาน, ส้มเด็ดพระพุทเจ้าอยู่หัวครีได้ซึ่งพึง,  
 ก็มีพระทัยเมตตา แก่พระสุริยราชพระยาตเวทีก้องใหม่เป็นอันมาก  
 ให้คอบพระราชนิพนธ์ไปว่า, ส้มเด็ดพระเจ้าอยู่หัวจะได้เอาคาคงของ

แก่วรรณกรรมที่พระลัทธิท่านห้ามได้ แต่ซึ่งบิดาท่านเป็นไปจนถึงพระยาย  
 นัน, ก็เพื่อเวรอันเวรแต่อดคิดตามมาให้ผิดเห็นประจักษ์, แต่ให้  
 พระยาตเวทวงศ์ใหม่ครอบครองไพร่ฟ้าประชาราษฎร์, โดยยุติธรรม,  
 ราชประเพณีพระมหากษัตริราชเจ้าแต่ก่อนนั้นเถิด แล้วจึงให้เจ้าพนักงาน  
 คอบเครื่องราชบรรณาการ แด่พระราชทานเสด็จมา, แด่เงินตรา  
 แก่ทูตานุทูตโดยสมควร หยุ่นตามวันทุกก็กราบถวายบังคมลาไปยังกรุง  
 กัมพูชาธิบดี.

ครั้นเช้าเดือนห้าชวดสัมฤทธิ์, ส้มเด็ดพระเจ้าหุ่ยหัวตริตให้  
 บำรุงช้างมารพลไว้, เดือนสิบสองจะยกไปเมืองเมะระมะเมืองหงสาวดี  
 ในเดือนทันทนั้นหมื่นตบอกระยาตัวได้ทรงเข้าเฝ้าว่า, ซึ่งพระเจ้า  
 เปรมผู้เป็นราชันดา, เสียทัพกลับไปเมืองหงสาวดี, พระเจ้าหงสาวดีเอา  
 โทศกอดเสียจากถานาเล็ก, ไพร่พลรามันซึ่งไปกับพระเจ้าเปรม,  
 จับได้ได้เถาคดกอดเสีย ที่แตกฉานข้ามเข็นไป, ทัพหลวงรู้เนื้อ  
 ความดังนั้นก่อกวดย, ก็มิได้เอาเมือง คุ้มกันเป็นพวกเป็นเหล่าออก  
 หยุ่น, แต่งข้าหลวงไปจับก่อกวดย แลหัวเมืองทางปวงนั้นเห็นว่า,  
 พระเจ้าหงสาวดีถอดพระเจ้าเปรมเสียก็เสียใจ, พากันกระด้างกระเดื่องเป็น  
 อันมาก, แลกรุงหงสาวดีเสียแก่นอนกบด ส้มเด็ดพระพทพระเจ้าหุ่ยหัว  
 ทรงสั่งพระองค์ไต่ถามดังนี้, จึงพระราชทานอาญาดีทให้เจ้าพระยา  
 จักร, เป็นนายทัพนายกองยกพลหมื่นห้าพัน, ข้างเครื่องร้อยหนึ่ง, มา  
 ต่อร้อย, ออกไปตั้งมั่นปลุกยั้งทางทำไร่นาเมืองเมะระมะเมืองมอญ  
 ทพหลวง จึงตัวให้เจ้าพาแสนหัวไปด้วยเจ้าพระยาจักร แล้วเกณฑ์  
 ทพเมืองทวายทพ, ให้ขึ้นไปตั้งค่ายบนเกาะพรวกเมืองมอญราชชบผิง



ทศเดวณันตก, หนูหนทพเจ้าพระยาจักรี ๆ จะได้ไวยราชการรดดอก แด่กอง  
ทพพระยาดัรณรงค์ให้เอาไว้, แต่ควพระยาดัรณรงค์, กับพลพวณัน,  
ให้เขามารับราชการนกรุง.

ฝ่ายเจ้าพระยาจักรีกราบถวายบังคมลา, ยกไปถึงเมืองเมะธาดัง  
แล้ว, ตั้งค่ายขุดคู, ปลูกยั้งฉาง, กระเกณฑ์มอหนาดเมืองเมะธาดัง  
แต่ไทยกองทัพทำไร่นา, แด่ตั้งท่าเรือรบเรือได้เป็นอันมาก พระยา  
ด้วงวังคคภพพวกกกตบเขามาบรรณาการ ฝ่ายเจ้าเมืองเมะตะนะ  
เจ้าเมืองตะเคิง, เจ้าเมืองชดก, เจ้าเมืองบวเผอน, เจ้าเมืองพดัม,  
เจ้าเมืองตองอูวา, ล้มเค็ดพระเจ้าหยัหฺวหนกรุงเทพมหานครด้วยชญา  
ไทกองทัพเจ้าพระยาจักรียกมาตั้งทำไร่นา, นะเมืองเมะธาดังไว้เป็น  
ดั่งเบียง, เดือนธายปลายบัพพทดวงจะลัดเค็ดไปเมืองหงสาวดี, ค้างคน  
ต่างเกรงพระเดชเดชานุภาพ ก็แต่งมอหนามาผู้ค, ให้ถอหนังสือแด่เครื่อง  
ราชบรรณาการ, ตั้งมานะเมืองเมะธาดัง เจ้าพระยาจักรีบอกลั้งผู้ค  
หนังสือ, แด่เครื่องราชบรรณาการเขามายังกรุงเทพมหานคร, เสนาบดี  
เอกราบทูล พระบาทล้มเค็ดพระพุทธเจ้าหยัหฺว, คำหัดให้เบิกพม่า  
รามนผู้คหนังสือเขามาเฝ้า แต่ในหนังสือเจ้าเมืองเมะตะนะ, เจ้าเมือง  
พดัม, เจ้าเมืองบวเผอน, เจ้าเมืองชดกตั้งเมืองนวา, จะขอเป็นราชชนน  
เส้มกรุงเทพมหานครไปตราบเท่ากตปาวสาน. แต่หนังสือเจ้าเมือง  
ตองอู, เจ้าเมืองตะเคิงนนวนา, จะขอพึ่งพระบรมโพธิ์สมภาร ถ้าล้มเค็ด  
พระพุทธเจ้าหยัหฺวทงต้องพระองค์, จะลัดเค็ดพระราชดำเนินไปเอาเมือง  
หงสาวดีเมื่อใด, พระยาตองอู, พระยาตะเคิง, จะขอยกพลมาควบทัพโดย  
ลัดเค็ดงานพระราชสงคราม. ล้มเค็ดพระพุทธเจ้าหยัหฺวได้แจ้งในลัดเค็ดนะ

ชกัถรงน, มีพระทัยโสมนัส, ตรัสให้พระราชทานรางวัลแก่พ่ามอน  
 ฝากหนังสือมานั้นเป็นอันมาก, ตรัสให้พระราชทานสิ่งของไปแก่เจ้าเมือง  
 ทงปวงโดยถาณาดักด จึงให้ตอบหนังสือตอบไปแก่ท้าวพระยารามัน  
 ทงปวงฝากหนังสือกราบทูลถวายบังคมลากลับไปเมือง.

ขณะเมื่อฝากหนังสือกลับไปถึงเมืองของอุณน, พระมหาเถรเดียม  
 เพรียมเจ้าชกัถรง, จึงเข้าไปหาพระยาของอ, แลถามว่า, มหาพิตร  
 จะเอามอนไปเป็นคพนักขางกรงด้วยหรือ พระยาของอได้ฟัง  
 พระมหาเถรดังถ, จึงถามว่า, ไยพระผู้เป็นเจ้าจึงวาทน พระมหา  
 เถรจึงว่า อาตมาภาพแจ้งว่า, มหาพิตรหนังสือถวายเครื่องราช  
 บรรณาการไปอ่อนน้อมว่า, ถ้าพระเจากรงด้วยจะยกมาดเมือง  
 หงสาวัดเมื่อใด, มหาพิตรจะยกไปโดยได้เด่งงานพระราชสงคราม เพราะ  
 เหตุนี้อาตมาภาพจึงว่า พระยาของอจึงตอบว่า, ผู้เป็นเจ้าไม่รู้หรือ  
 ว่า, สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเป็นเจ้า, แลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช  
 ต้องพระองค์, ซึ่งถักคานภาพมากคพหนึ่งพระสุริยเทเวศต้องโลกเมื่อ  
 เพดามชชนคกมย, ถักหงสาวัดตงมาทาดักกรงใด, มีแต่แตก  
 ฉานยับเยินไปทุกครั้ง บัดนี้พระเจาหงสาวัดกดินเขวตักเขวสงคราม  
 ทยุ่แล้วๆ ได้ข่าวมาว่า, ปดายบักจะยกทัพมาเอาเมืองหงสาวัด เห็น  
 ไม่พมเงอมพระหฤทาน แดงเมืองมอทงปวงก็อ่อนน้อมทันทัน โยม  
 เห็นดง, จึงมหนังสือถวายเครื่องราชบรรณาการไปอ่อนน้อมว่า พระ  
 มหาเถรได้ฟังดงนหรือ, แดงวาทนพระนเรศวรต้องคพพอน, มี  
 ถักคานภาพเข้มแข็งสงครามน, อาตมาภาพก็แจ้งหยด้น ถึงจะมชย  
 แก่ชวหงสาวัด, ก็แต่แวนแควนชนชได้มากกรงมหานครด้วย, จะ



เจ้าโปรดยอมให้ได้เป็นไทยในรำนันประเทศล้มคิดแล้ว, จระณของพระคุณ  
 ไปกว่าจะสิ้นชีวิต พระมหาเถรยัมแล้วจึงความหาพิตรหย่าจิตกเถย,  
 อาตมาภพจะช่วย. พระมหาเถรยัมเข้ามาให้เก็ดพระยาของอู่แล้วว่า  
 มหาพิตรเป็นพระราชนัดดาพระเจ้าหงส์ดำดี หัวเมืองทองปวงกันบถ  
 มากมายหยัง, จมหนึ่งลือไปประกาสแก่หัวเมืองทองปวงว่า, กรุงหงส์ดำดี  
 เป็นราชธานีไทยแต่ครั้งพระเจ้าช้างเผือกมาตราบเท่าทุกวันนี้, ยังมีได้ไป  
 เป็นเขตแดนเมืองใด. แด่ครั้งพระเจ้าแปรเสียหมา, ดมเค็ดพระเจ้า  
 หงส์ดำดีเอาโทสถอดเสียจากถานาดีกิด เราได้ย่นข่าวว่า, หัวเมืองทองปวง  
 พากันลอบใช้คนลือหนึ่งลือคุ่มเครื่องบรรณาการไปออกแก่กรุงพระมหานคร  
 ด้รยอชยาเรากยังไมเชอ, จึงแต่งแต่งคนลือหนึ่งลือไปบ่าง, หวังจะพัง  
 กิจการให้แน่ ก็ได้ความประจักษ์ว่า, เมืองเมะตะมะแดหัวเมืองทองปวง  
 คิดกบด คนเหล่านหารกชีวิตแต่โคตรไมหรือ, ให้เร้งบอกมาเราจะบอก  
 เอาความเข้ากราบทูลดมเค็ดพระเจ้าหงส์ดำดี, แด่เราจะยกทัพไปค่า  
 เสียทั้งโคตร. ถ้าแด่หัวเมืองทองปวงรู้ดีกว่า ได้คิดคิดแต่จะคินหา  
 ความชอบ, ก็จงคความไวคองหนึ่งก่อน. แต่ทว่าให้คิดอ่านจับไทย  
 ลองทัพ, ช่งมาคองหยังเมืองเมะตาแดงตั้งให้ใดบ่าง, จึงจะเห็นจึง.  
 ความหาพิตรมหนึ่งลือไปดงนนั้น คิรายหัวเมืองทองปวงจะลุดังตกใจกลัว,  
 จะลอบใช้คิดอ่านจับไทย, ก็เกิดอริวิาทกันกับไทย, ทางไมครก็จะ  
 ชาติกัน เมื่อทัพพระเจ้ากรุงด้รยอชยาจะมา, ก็จะได้เป็นรชวากรว  
 หนามกันให้ซ้ำดังได้. ประการหนึ่งมหาพิตรบ่างข้างมารพดไว้ให้  
 ริมเร้ง, ถ้าได้ข่าวว่า ทัพกรุงพระนครด้รยอชยาดวงแดนมาเมืองใด  
 แด่, จงเร้งยกพลไปเมืองหงส์ดำดี ทำทว่าจะช่วยงานพระราชสงคราม

ให้ไว้ใจแล้ว, เข้าปดอมปด้นเขาเมืองหงสาวดี, เงินเต็มเม็ดพระเจ้า  
หงสาวดี, แดงวาดควงอพยพไพร่พลเมืองชาวปดอาหารมาเมืองของอู  
ให้ฉัน. ถึงมาครว่าทพพระนเรศวรจะยกมาคิดตามถึงเมืองของอูก็ดี, เมื่อ  
แดเราตัดเสบียงอาหารเสียให้ฉันแล้วก็จะเลิกทพกลับไปเอง. ถ้าดีก็กลับ  
ไปแล้วพระเจ้าหงสาวดีก็หุบในเงอมพระหัตถ์พระองค์ก็จะดีทชขาด ชนกว่า  
เก่าได้รอยเท่าพันท, จะคิดประการใดก็จะดำเหรีด. แดซึ่งขาดมาภาพ  
ว่าทงน, มหาบพิตรจะเห็นผิดชอบประการใด พระยาของอูมีความยินดี,  
กรานนมจัดการแทบบาทพระมหาเถรแล้วๆ เต่าๆ แล้วว่า, พระผู้เป็น  
เจ้าคน ดังเทพดาเอา แฉ่นแกวมา ต้องให้ สว่างเห็นทงกลางวัน แดกลาง  
คืน, พระคุณนหาดีดมิได้. พระมหาเถรจึงว่ามหาบพิตรเร่งมี  
หนังสือไปเกิด, ถาดัดลงไปพายหน้า, จึงให้ไปบอกขาดมาภาพจะช่วย.  
แล้วพระมหาเถรก็ดำไปอาราม. รุ่งขึ้นพระยาของอูแต่งหนังสือตามถอย  
คำพระมหาเถรว่า, ให้คนถือไปประกาศแก่หัวเมือง.

ฝ่ายพระยารามันหัวเมืองทงปวง, แฉ่งในหนังสือพระยาของอู  
ดงน, ก็ตกใจกลัวต่างคนต่างปรึกษากันการนายบ้านนายอำเภอว่า,  
คิดการทงนหมายว่าจะดับก็ไม่ได้, พระยาของอูมีความฉ่น, จึงมีหนังสือ  
มาว่าถาดทงน, เพราะเห็นคุณเราผู้เป็นตระกูลรามัน. ครั้นจะฉ่น  
หน้าพทงพระนครด้วยรายาเดียว, ก็เป็นระยะทางไกล, จะต้องคำ  
โบราณว่า, ถว่าถจะสู้ถถึงาใหม่. ด้วยพระยาของอูถาดรพดมาก  
แล้วพระเจ้าหงสาวดีถนบถว่าเป้นเชอพระวงศ์, ถว่าประการใดก็ถช  
ขาด. จำเราจะหาความชอบจับไทยส่งเข้าไปให้ได้, ก็ถกนดงน,  
ถแต่งหนังสือไปถึงพระยาของอูเป้นใจความว่า, ขาพเจ้าหัวเมือง

ทั้งปวง, รชน้อมเสี้ยวเกดบังคมมาถึงใต้เบื้องบาทของพระยาของอ,  
ด้วยข้าพเจ้าทั้งปวงเป็นคนโมหะคิดทุกจริตผิดไปนั้น, พวกข้าพเจ้าทั้งปวง  
ถึงทกลย. ซึ่งโปรดให้หนังสือแจ้งให้ข้าพเจ้าเห็นผิดแต่ชอบนั้นดู  
เทพตามาขอเอาของข้าพเจ้า, แลชีวิตไพร่ฟ้าประชาราษฎร์มานาน,  
พระคุณไม่ทจะเปรียบได้. ข้าพเจ้าจะรอทำตามโอวาทเขาเป็นทพพะพานัก  
สืบไป, แลถ่วงหนังสือให้, แลออกกลับไปยังเมืองของอ. พระยา  
ของอแจ้งในหนังสือดังนี้, ก้มความยินดี, ตงแสนมากบารุงช้างมา,  
เอาใจไพร่พลในเมืองของอให้รักใคร่เป็นอันมาก

ฝ่ายพระยาจางเจ้าเมืองเมะตะนะ, ซึ่งแก้ท้าวพระยาบ้านทั้งปวง,  
ให้คิดอ่านจับกองทัพไทยให้ไล่ตั้งเข้าในเมืองของอเอาความชอบ. ท้าวพระ  
ยาบ้านทั้งปวงก็คอยชองจะจับไทยให้ได้. ครั้นเห็นชายชาวเบาสุก,  
เหล่าไทยออกไปเที่ยวว่านะทุ่งเมะตาแจ้ง, แลพวกขุนจบจับหัวนอนออก  
ไปเที่ยวว่านะชายป่า, ซึ่งมีผู้รณายบ้านจอยยระขอบพดกรามันร้อยหนึ่ง,  
ลอบคอยดูอยู่ในป่า, ครั้นเห็นได้ทกวงกรูเข้าจับขุนจบ, แลพวกบ่าวไป  
ได้เกาคน, ไพร่ห้าคนหนีได้, ก็วิ่งไปบอกพวกกองทพว่า, มีรามัน  
ประมาณร้อยเจ็ด, มาจับเอาขุนจบกับไพร่เกาคน, นายทพนายกองแจ้ง  
ดังนั้น, ก็ให้จัดแจงกันไปตามสำนวน ทพพดกรามันได้รับกันกับไทย  
ไปด้วยหลายคน ทนทานมิได้ก็แตกไป. กองทพไทยได้ตัวขุนจบกับ  
ไพร่เกาคน, ถัดมาแจ้งแก่เจ้าพระยาจักรี, เจ้าพระยาจักรีจึงหาตัว  
พระยาพะไรเจ้าเมืองเมะตาแจ้งถามว่า, เหตุใดทงนเป็นประการใด.  
เจ้าเมืองเมะตาแจ้งไม่รับความได้รู้. เจ้าพระยาจักรีจึงจะให้เจ้าพระยา  
พะไร ๆ เห็นความจะไม่พ้นตัว, จึงอุบายว่า, จะขอไปเอามอนเหล่าร้าย

ให้ได้, เจ้าพระยาจักรีมีทศพลเคราะห์, ถ้าฉันว่าจึงก็ปล่อยตัวไป. พระยา  
พระโหราธิบดีกับกรมการว่า, เราจะตามจับว่าของเรามากะไรเล่า, ถึงจะ  
แก้ไขประการใด, ความอนันเห็นจะไม่จบ, จะนั่งหุ้มนะจะพากันตาย  
เสียสิ้น, จำจะหนีขึ้นไปเกาะตมะ. คิดเห็นพร้อมกันแล้ว, ก็แต่งคน  
เร็วเอากาไปแจ้งแก่พระยาตาก ๆ ก็ให้เรือมากอรับ. ครั้นเพลาสอง  
ยามพระยาพระโหราธิบดีพาครอบครัวพหนีออกจากเมือง, พอรุ่งถึงเรือข้ามไป  
เมืองเกาะตมะเพลารุ่งเช้าเจ้าพระยาจักรีว่า, พระยาพระโหราธิบดีเจ้าเมืองเกาะ  
ตากแต่งพาครอบครัวหนีไปสิ้น ก็แต่งกองทัพมาตามถึงฝั่งไม้ทันทกกลับ.

ฝ่ายพระยาพระโหราธิบดีแจ้งการแก่พระยาตากเจ้าเมืองเกาะตมะทุกประ-  
การ. พระยาตากจึงว่า, ซึ่งทำการมิได้ไทยมา, เสียทีเสียครั้งหนึ่งแล้วไปเกิด  
แต่เราวิตกหยาว่า, ท่านหุ้มนะเมืองเกาะตากแต่งหนี, อุปมาเหมือนหม่มมรด  
ชาติหนีหนีในปากเสือ, ซึ่งพากันอพยพมาใต้ดินนั้น, เรามีความยิน  
ตั้น. จึงค่อยคิดอ่านกันไปใหม่, จะเกรงอะไรกับกองทัพไทยเท่านั้น,  
แล้วเมืองเกาะตมะแต่งกองทัพโจรของละสองร้อย, ดำร้อยให้เที่ยว  
เป็นเสือป่า. ถ้าเห็นไทยออกเที่ยวหากิน, แด่แถวชาวก็ให้ตอบคำ,  
พอจะจับได้ก็ให้จับตัวมา. ถ้าเห็นทำไ้จึงให้ทำ, ถ้าทำมิได้ให้ทำ,  
สุดแต่ให้เสียการ. กองรามันทั้งปวงแจ้งกำหนดตงนั้นแล้ว, ก็ข้าม  
ไปชุมหยาในป่า. ครั้นเห็นไทยออกเที่ยวหา, ก็ตอบยังตอบแทง, แต่  
ทำตงนั้นเอง ๆ นายทัพนายกองทั้งปวง. ก็เอาเหตุไปแจ้งแก่เจ้าพระยา  
จักรี ๆ เห็นมอหนักเป็นกบด, ทำการกำเริบหนักขึ้น, ก็บอกหนังสือ  
เข้ามาให้ทราบทุกประการ, เสนาบดีก็นำเอาหนังสือบอกเจ้า  
พระยาจักรีกราบบังคมทูล. พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวราชบัลลังก์



พระโอรส, ครั้นที่เจ้าพระยาจักรีเป็นผู้ไทยก็เคยทำลี้ภัยสงครามมา, ยัง  
จะไปตีเขาเมืองเขตนานักหาได้ดีไม่. เจ้าเมืองเมะตาเตงเขาดำรงภักดี,  
ซอกของทัพออกไปรักษามือง, ไพร่บ้านพลเมืองก็ปรกคหิยขึ้น, ฝ่าย  
เมืองเมะตะมะ, เมืองตะเคิง, เมืองบดเอน, เมืองพลัม, เมืองชติก,  
เมืองตองอูเตกอนนอม, ควนหรือให้เป็นได้ถึงเพียงนี้. ประการหนึ่ง  
เมืองเมะตาเตงก็หิยฟากตะวันออก, เหมือนหิยในกำมือก็ยิ่งให้เด็กหนี  
ไปได้, ด้วยว่าทำลี้ภัยการกอมมือ, ครั้นจะให้ค่าเสียก็เสียตายคน  
หอกดาบ, ครตเท่าตงน, ก็ให้มตราตอบคาตโทษออกไปว่า, เจ้าพระยา  
จักรีจะตีเขาเมืองเมะตะมะได้หรือมิได้, ถ้าเห็นได้ฝ่ายเดียวแล้วให้ตีเขา,  
ถ้าเห็นมิได้ให้รักษาค่ายเมะตาเตงไว้ให้มั่น. ทัพหลวงได้แต่พระราชา  
นิณตง, จึงจะตีเมืองเมะตะมะทีเดียว. ผู้ถือหนังสือกลับไปแจ้งแก่  
เจ้าพระยาจักรีทุกประการ.

เจ้าพระยาจักรีแจ้งในท้องตราบรรดางานนี้ ก็กลัวพระราชอาญา  
เป็นอันมาก. แด่เร่งรัดให้นายทัพนายกองทำเรือรบเร็วได้เด็ด, แด่ก็  
ให้ลากดงไว้ในคลองน้ำ. แด่คิดแต่งกองทัพไปป้องกันให้เกยชาวลี้ภัย  
กองทหารน้อยคอยสกัดคตเหตารามนบกทุกอัน. พวกมอเห็นกองทัพไทย  
มาก, ด้านทานมิได้ก็หลบหลีกเข้าไปในป่า. นายทัพนายกองให้เร่งเกย  
ข้าวเบา, แด่ชาวหนักในท้องนาแขวงเมืองเมะตาเตง, บวกรชนชาวได้  
ในฉางได้ประมาณสองพันเกวียน.

ส่วนพระยาตากเมืองเมะตะมะ, แต่งชาวด่านให้มาประจำฝั่งชาว  
ราชการ, หน้ทงแม่น้ำตะเมา, ทางคองป, ทางแม่จัน, ทางแม่กัศตร,  
ให้ผู้ถือกองทัพหลวงและกรุงพระมหานครตั้งอยู่ชยาจะมาหรือมิมา.

ฝ่ายสมเด็จพระพุทธเจ้าใหญ่หัว, ครนให้หนังสือตอบมายังเมือง  
เมะด้าแดงแดง, ก็มพระราชโองการแก้ท้าวพระยาเสนาบดีมนตรีมุขทั้ง  
ปวงให้เตรียมทัพพร้อมเด็ด, กำหนดทัพหลวงจะตั้งเด็ดโดยทางชลมารค  
พระวันเสาร์เดือนสามชนค่างหนึ่ง, ตั้งเด็ดไปขึ้นบกเมืองกาญจนบุรี, ให้  
กองทัพหลวงไปคอยรับเด็ดให้พร้อม, ท้าวพระยานายทัพนายกอง  
ยกช้างมารพดไปทางเมืองกาญจนบุรีตามพระราชกำหนด.

ครนพระวันเสาร์เดือนสามชนค่างหนึ่ง, เพลารุ่งแล้วต้องนาฬิกา,  
ได้มหาอุคัมภีร์ สมเด็จพระพุทธเจ้าใหญ่หัวทงต้องพระองค์, ก็ชงเครื่อง  
อสังการสรวพราภรณ์วิชัยยุสสรวพเด็ด. ตั้งเด็ดตั้งผู้พระที่นั่งกนกรัตน  
วิมานมหานาถา, อันรจนาด้วยกาญจนมนรัตนวิฆวาทงคุดพันตัก,  
อชกด้วยเรือจำนำท้าวพระยาดามนครา, ฝ่ายทหาณพดเรือนเรียงประจำ  
จับดากดัดดับสถอนคืบคงคงโดยขบวนพยุหะบาตรา, พระโหราราชครู  
ชิบดัดวิชาจารย์. ก็ตั้งคองชยให้ชยายเรือพระที่นั่งสุวรรณหงส์ อันชง  
พระพุทธรูปคิมากรทองนพคุณ, บันจุพระสารวิกรมธาคู, ถวายพระ  
นามสมยาพระชัยนก่อน. แดเรือขบวนหน้าทงปวงเดินโดยลำดับ,  
เรือพระที่นั่งแดเรือให้ชยายชวาทงปวง, เดินโดยสัดเด็ดดาดาดในท้อง  
พระมหานทธารประทบรอนแรมท่าเวณกล่งเมืองกาญจนบุรี ตั้งเด็ดยัง  
พดพดาทประทบ, สมเด็จพระพุทธเจ้าใหญ่หัว, ตั้งเด็ดแรมพหิขังมา  
รพดจกกองทัพดามเวณ แดกองทัพหลวงตั้งเด็ดกรงน, พดกนตา  
เครื่องแค้นหนึ่ง, ช้างเครื่องแปดร้อย, ม้าพันห้าร้อย

ครนรุ่งขึ้นเด็ดในเพลาตีบท่ม, สมเด็จพระพุทธเจ้าใหญ่หัวทงชงพระ  
อุทัยว่า, ยังมีดิงคากาดอนน้อยมาคาบเอาพระยาขลางตัวใหญ่ไปสู่ประ